

Hind 40 marka

ROMAAN

No 24

SISU:

- Kálmán Mikszáth: Wana kelm.
P. Grünfeldt: Päike sul puudub.
Jürgen Jürgensen: Anatole.
Ernst Georgy: Jõulukingitus.
Caesar Flaischlen: Aasta lõpul.
Wilhelm Rhenus: Sierra rööwel.
Ralph Waldo Trine: Mõtted teelt teele.
Gustaw Janson: Kurbus.
Helke-Monogatari: Kahetsejad.
Hermann Hesse: Kohus.
Marcel Arpad: Juut ja mustlane.
C. Wells: Mees, kes maakerast läbi kukkus.

Jõulunumber.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS "A RENG"
TALLINN, 1924. III. AASTA KÄIK.

Hindmõistatus

Nr. 24 (66).

i	l	n	i
n	l	t	a
a	u	t	s
s	u	n	u

Tähed ruutudes tulewad nõnda ritta seada, et ülevalt alla ja pahemalt paremale poole lugedes ühed ja needsamad sõnad tulewad. Otsitawad sõnad on:

- 1) Põlluwili;
- 2) Omadus, mis igale meeldib;
- 3) Kasaka armsam tööriist;
- 4) Mida ütleb ema oma 10-kuusele lapsele.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16, kuni 20. jaanuarini 1925 a. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan nr. 3. (69.)

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) Jakob Liwi — Lugulaulud: 2) Ernst Petersoni — Rahwawalgustaja; 3) Jaan Lintropi — Igapäewane elu.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 21 (63)

on järgmine:

Meeskonna järjekord oli:

4 inglasi, siis 5 neegrit, 2 inglasi, 1 neeger, 3 inglasi, 1 neeger, 1 inglane, 2 neegrit, 2 inglasi, 3 neegrit, 1 inglane, 2 neegrit, 2 inglasi, 1 neeger.

Õigeld seletusi saatsid:

Tallinnast: Ada Altberg, E. Emann, Espe Ranto, R. Esop, Karin Hermel, Lolo Juuse, R. Jürgens, Edgar Kilp, B. Kask, Bruno Karlson, Ella Kurfeldt, Agnes Kütt, M. Krümann, L. Kreegi, W. Kukk, L. Klamas, A. Kimalane, A. J. Luusmann, H. Loorberg, K. R. Leilop, W. Loomann, Thomas Meindok, Erna Martin, Elmar Nipmann, Ilse Rode, Aleksander Rätsep, Karl Sa-repera. Ernst Schlideberg, G. Truu-

mann, Ernst Tobber, M. Tiido, Arnold Ugal, M. Uuli, O. Wäli, A. Tenson, K. Wenter.

Tartust: Fr. Anderson, Lydia Huik, Lui Kriisa, Sinaida Kristian, H. Lippur, P. Madisson, Rud. Korp, Joh. Jeret, P. Peik, E. Rästa, Sogenbits, Aleks. Sab-rak, D. Wösu.

Pärnust: Leonhard Bäärs, Joh. Ju-hanson, Woldemar Ingermann, Hilda Raskema, H. Kurm, Milda Küng, Kurm,

Ajakiri

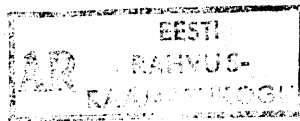
Romaan

Kolmas aastakäik

1924

Toimetaja: P. Grünfeldt.

Wäljaandja:
Kirjastus-osühisus „ARENG“.

Sisu:

1. Ameerika.

- M. Twain, Örn teatus. Nr. 5.
E. A. Poe, Kukkumine Maelstromi. Nr. 12—13.
C. Wells, Mees, kes maakerast läbi kukkus. Nr. 17—24.
B. Fairfax, Hea sõna. Nr. 20.
Bret Harte, Monte del Diablo. Nr. 23.
R. W. Trine, Mõtted teelt teele. Nr. 24.

2. Ameerika-Saksa.

- Joseph Roth, Ajakirjanikud. Nr. 21.
W. Rhenius, Sierra röövel. Nr. 24.

3. Araabia

- Araabia tarkus. Nr. 12.
Araablaste targad sõnad. Nr. 18.

4. Austria.

- H. Unger, Surm katusel. Nr. 7.
„—“, Tähtedewaheline reisibüroo. Nr. 11—17.
„—“, Kohtamine. Nr. 19.
O. Born, Ilusa lese igatsus. Nr. 7.
H. Jung, Dollarprintsessi tuju. Nr. 8.
Roda Roda, Fakiir. Nr. 9.
„—“, Tänutunne. Nr. 22.
F. Kaltenhauser, Wihtm. Nr. 10.
K. H. Strobl, Skudesnäsi tuletorn. Nr. 15—16.
P. Rosegger, Kuidas Jumal tänust ilma jäi. Nr. 22.

5. Balti-Saksa.

- Eva Gaethgens, Lihawõtted maal. Nr. 7.
W. Uexküll, Raihanati pulmad. Nr. 17.

6. Belgia.

- E. Verhaeren, Lumi. Nr. 7.
Gilbert H. Ber, Elu või surm. Nr. 21.

7. Bulgaaria.

- Wanadsõnad. Nr. 20.

8. Daani.

- K. Ewald, Külmalilled. Nr. 10.
Jürgen Jürgensen, Anatole. Nr. 24.

9. Eesti.

- P. Grünfeldt, Aasta algul. Nr. 1.
„—“, Miina Hermannile. Nr. 2.
„—“, Jaan ja Jakob. Nr. 4.
„—“, Eit ja taat. Nr. 9. a
„—“, Üürike. Nr. 11.
„—“, Mõned mõtted. Nr. 13.
„—“, Siis ja nüüd. Nr. 16.
„—“, Kes sa kõnnid . . . Nr. 18.
„—“, Minu laul. Nr. 20.
„—“, Mälestused. Nr. 20.
„—“, Põllumehe laul. Nr. 23.
„—“, Rõõm ja mure. Nr. 23.
„—“, Päike sul puudub. Nr. 24.
Andres Silla, Mets mustendab. Nr. 3.
„—“, Wõtke sõbrad. Nr. 5.
„—“, Kaks sonetti. Nr. 8.
„—“, Mustad linnud. Nr. 10.
„—“, Õnnetu. Nr. 14.
„—“, Noorus. Nr. 17.
„—“, Imelugu. Nr. 21.
„—“, Noorele. Nr. 22.
P. Wallak, Kuutõbine naine. Nr. 4.
H. Adamson, Leib. Nr. 6.
S. Sõmer, Kewadepühaks. Nr. 7.
K. Kasesalu, 20 anekdooti. Nr. 9.
Ed. Wöhrmann, Kodumaale. Nr. 9.
„—“, Pikutasin . . . Nr. 19.
T. Heini, Lihula lossi waremed. Nr. 13.
Juhan Liiv, Merekaldal. Nr. 15.
K. Aben, Süda raske. Nr. 21.

10. Egiptuse.

- H. el Chawage, Surm sõitis läbi kõrbe. Nr. 19.

11. Hiina.

- Tark mandariin. Nr. 15.

12. Hispaania.

- G. A. Becquer, Kuldne käewõru. Nr. 4.
„—“, Mauri neiü koobas. Nr. 19.
Bl. Ibanez, Rööwliid. Nr. 20.
W. Martinez, Sõbrad. Nr. 23.

13. Hertsegowiina.

- Sadik Ugljen, Päästew kook, Nr. 7.

Romaan

Ilmub kaks korda kuus.

Tellimise hinnad:		Toimetaja: P. Grünfeldt.		Kuulufuuste hinnad:	
Aastas (24 nr.nr.) M. 750.—	Wäljaandja: K. o. ü. „Aareng“	1/1 lehekülge M. 3.500.—	1/4 lehekülge M. 900.—		
1/2 „ (12 nr.nr.) „ 400.—	Talluse aadress:	1/2 lehekülge „ 1.750.—	1/8 „ „ 450.—		
1/4 „ (6 nr.nr.) „ 225.—	Tallinn, Müürivahe tän. 16	1/3 „ „ 1.200.—	1/16 „ „ 225.—		
1 kuus (2 nr.nr.) „ 80.—	(uks B Laenukanga majas).				
Alfistnumber „ 40.—	Telefon 12-53.				
Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.					

Nr. 24

III aastakäik.

1924

Wana felm.

Ungari kirjaniku Kálmán Mikszáth'i romaan.

6

„Meil oli häbi sellest rääkida ja mõtleme ka, Jumal andku talle andeks, kui ta piisut inforrektilt talitas. Sellejuures oli ta juba tooford meie keskel püha. Mis võis ta puhas hing meie ettehehtlikkude, kahtlewate pillude all kannatada! Oh Jumal, kui pimedad ja ü'elohitused olime! Aga olge rahulik, ma tasin seda; lasen ta hauast välja kaemata ja Inofay matuseplaskle matta.“

„Ma tänan Teid!“

„Kui olemas on hauatagune elu, siis saab minu väike tähelepanu talle rõõmu tegema. Aga ütlege mulle, herra ülemleitnant, kas Teile juba tooford testamendi siu teada oli?“

„Kust pidin ma seda teadma?“

„Siis tundsite mististi väärtasjad ära?“

„Millest?“

„Aga miks saaksite need siis minu tütrele?“

Küsimus oli lihtne, aga ta murdis ülemleitnandi kaela. Palju ei tohi eriti sõdur rääkida, sest ta jääb nagu Abrami oinas ise oma sarwedega rägastikku finni. Paksud higitilgad löuskid Laszlo oskaessile, lüna ta paled hõõgusid.

„Kas ei saa Teie minu peale pahaseks, herra parun, kui ma täitsa awameelne olen?“ kogeles ta närvilijelt, kurwalt, segaselt. „Kui ma Teile olude sunnil ütlen, mida ma diett ei tohiks teha, ütlen . . . oh Jumal, mis pean ma ütleva . . .“

„Kääkige awalikult. Teisiti ei saa me ju ütsteisest aru.“

Ülemleitnant lõi filmad maha ja kahmas mõõga ümbert kramplikult finni.

„Olin alles laps,“ algas ta, „ja Teie teate, herra parun, misfugused lapsed on . . . ma armastasin parunesit . . .“

Laszlo lõi filmad üles, kas maailm veel seisab, ja tardus seda nähes ja kuuldes, mis sündis. Aga tuul puhus nagu enne, päike paistis ja linnud laulsid, parun aga naeris.

„Aha, wõi siis nüüd tulewad Teie tembud välja! Noh, kui kaua kestis see armastus?“

„Wabanõage, aga see ei puntu siia,“ ohkas Laszlo murelikult.

„Teatud juhtumusel küll.“

„Ja see o'eks?“ haaras ülemleitnant sõnasabast kiresti finni.

„Kui Teie minu tütrat veel nüüdki armastate,“ vastas Inofay rahulikult.

Ülemleitnant istus kui hullkamõistetult.

„Kui ma teda armastaksin,“ ütles ta kirglikelt, „siis ei tohiks ma seda ütelda.“

„Mii oli mul ometi õigus, kui ütlesin, et lahendus on leitud.“

„Kuidas?“ kogeles Laszlo kahtlewail silmil.

„Mõistatus on üles antud, lahendõage tal! naeratas parun.“

„On see tõsi, herra parun, ja mitte nali? Kas tohin ma rääkida?“

„Avalikult, nagu see sõjamehele kõlbab!“

„Siis andke mulle parunessi naiseks.“

„Kahke käega annan ta Teile, muudugi mõista, kui tema sellega nõus on.“

Nende sõnadega andis ta Laszsole mõlemad käed. See kummardas nende kohale ja suudles neid pisarafilmi. Parun kaelustas teda ja surus oma suu ta huultele.

„Meie oleme ühel nõul, armas poeg, nüüd mine daamide juure ja lepi minu tütrega kokku.“

Kõrlem ülemleitnant ei tarwitanud. Sunest joobnult lahkus ta parunist. Nii wäikeuslik kui ta alguses olnud, nii kindla tundis ta enda nüüd olevat.

Ruttu läks ta korridori mööda edasi ja ütles ta peaaegu käsikvalt:

„Teatage mind armulisele prouale ja preilile.“

„Armuline preili wiibib aias.“

See oli Borly'e kasulik, et ta preiliga üksi wõis kokku saada. Ta läks aeda ja waatas seal ringi, ei näinud aga Mariat kuskil. Üks aiatüdruk juhatas ta wiimaks oja ääre, kus paruness pidi wiibima.

Maria istus ojakaldal, jalad kalda ääret alla, õng käes.

Äkitselt hakkas oja teistiti wulijema — see kõlas nagu mõõgakõrin.

Neiu kahwatas ja kargas püsti.

Tema esimene liigutus oli, oma lillalillise kleidivoolte sirgeteks silutada.

Ülemleitnant lähenes aeglaselt ja hüüdis juba kaugele Salsa keeles, et teenijad ei mõistaks:

„Dsin Teid, preili!“

„Mind?“ imestas Maria. „See oli ilus, et mina Teile kord ka meele tuln.“

„Teie olete alati seal seisnud.“

„Sõjamehe sõnad on alati tühi suits.“

„Mis Te siin teete?“

„Õngitfen, aga õnnetult — ei saanud midagi.“

„Ratsuge kõrgemal ja kaugeamal. Siin kardawad kalad pesijaid ja lähewad tagasi.“

Nad jalutasid üksteise kõrwal läbi kõrge rohu, kuni ülemleitnant paraja koha leidis ja preili rohusse istus, et seal õngiliseda. Borly hoidis nüüd punast päewawarju tema kohal ja ajas temaga juttu, wahetewahel nõndamoodi märku andes, mis aga paruness osawasti tagasi tõrjus.

„Kas lubate, et Teie kõrwale istun?“

„Kas olete juba wäljunud? Jääge aga peale seisma.“

„Arwate wist, et kalad mind wõiksid kartu?“

„Kes kardaks küll Teid?“

„Näib, et Teie ise, sest muudu lubasite küll minul oma kõrwale istuda.“

„Noh, minugi pärast — tulge!“

Nüüd istusid nad kõrwustikku, ja jälle kaladus jutt igapäewastele asjadele. Nad lugesid kää kulkumist ja waatasid wana kitse, kes tetselt poolt kaladalt alla jooma tuli. Pärke wajuks ikka madalamale, ja ikka weel ei leidnud ülemleitnant mahti sibile minna.

„Kas Wiinis on palju ilusaid neidusid?“

„Ilusaid on igal pool,“ wastas Borly.

„Muudugi, ja Teie ei oleks ju ka weel tulnud, kui wanaisa ei oleks surnud.“

„Weel mitte.“

„Meie aed on nüüd hooletusse jäetud, eiks ole? Isal ei ole raha seda korras hoida. Pa ju ilusaid lille puudub siin.“

„Minu mõttes on nüüd ainult kaks taime,“ wastas ülemleitnant. „Ühe nendest pean ma saama, sest mõlemad on weel olemas. Teiste puudumist ma ei märkagi.“

„Millised taimed need on?“

„Üks on see,“ ütles Borly, noppis ühe wõilille ja pani selle Maria rüppe.

„Ja teine?“

„On see.“

Ta murdis pajuotsa ja pani wõilille juure.

„Need pole haruldased. Teie olete wäga wähendudlik.“

„Haruldased nad ei ole, aga tähendusrikkad.“

„Wõililledest teewad külalapsed sõrmusid, aga pajuwitsadest korwe.“

Maria mõistis ja pööras näo kõrwale, et Borly ta punastamist ei näeks. Sellejuures nägi Borly ta walgel kaelal tõuku. Ta kahmas selle järele, aga see libises sügawamale kuskalje. Mõllematult kahmas ta krae alla, et tõuku wälja wõtta. Aga paruness kargas üles kui metskits, sest ta tundis ülemleitnandi palawaid sõrmi ja lõi wihaselt ülemleitnandi käe järele, tabas teda aga palgele.

„Olen kuri — minge!“

„Wõistn Teie kaela pealt ju ainult selle tõugu,“ wabandas ohwitser.

„Mis siis siin sünnib?“ kajas korraga paruni hääl. „Kas tülitsete?“

Ta oli neid otfima tulnud ja nad po'nud teda morganud.

Maria waatas trotsiwalt maha: ka Borly wõikis.

„Nägin, et midagi juhtus; rääkige, herra ülemleitnant.“

„Kärs täide, mis mulle Jnofay majas lubati. Juba ammu ootas sin mind üks suudlus ja kõrvalik, ja nüüd sain ma mõlemad, aga teistiti kui mõtleisin. Suudluse sain majaherralt ja kõrvaliku preililt.“

Jnofay tegi pahase näo.

„Mististi kuf'ulite kofides ussega sisse, herra Borly.“

„Mittaugel ma veel ei olnud,“ ohkas Laszlo; „mõtsin preili kaela pealt ainult ühe tõugu ära.“

„O, Maria, sina jagad ju kõrvalikule kuf turunaine?“

„Tahtsin ainult läele lüüa,“ nuuksus Maria.

„Baata, laps, see polnud sinust ilus. Borly tegutses kuf rüütel ja ei teinud ega ütelnud midagi, kufgi tal minu poolt selleks woli oli.“

„Sinu poolt?“ kogeles Maria ja pööras ümber, et isa ta pisaraid näeks.

„Kui sa teda ei armasta, siis ei wõi mina parata,“ jätkas parun. „Tee, mis sinu tulewikusse puutub, seda, mis ise tahab, aga mis

sa nüüd tegid, polnud õige; mine, lepi Borlyga ära.“

Maria kumardas õnge ja päewawarju järele, wõttis aga ka wõilille üles.

„Siin on lill, ja nüüd ärge rääkige enam!“

Laszlo nägu lõi särama; ta kumardas ja suudles ne'u kätt, mis talle wõilille ulatas.

„Kas olete nüüd selgusel?“ küsis Jnofay üllatatult.

„Jgawestil“ wastas ülemleitnant õnnelikult.

„Siis armastad sa teda ometi?“ naeris isa.

Neiu noogutas pead, ja waikides läksid nad lofsi poole tagasi. Mitu korda pigistas Borly teel neiu kätt ja see pigistas wastu.

Teel tulid neile Balasfy, paruni proua ja Maali wastu.

Tädi, kes Maria käes õnge nägi, hüüdis ju kaugele:

„Noh, kas oli sul ta õnne? Kas õngitsetid midagi?“

„Mu'ndugi,“ wastas Jnofay silmipilguta-

des, — „ülemleitnandi!“

(Lõpp.)

Päike sul puudub!

P. Grünfeldt.

Elumured sind muljuwad,
eluwawad sind waewawad,
eluhädad ei ole head,
aga kõike sa kandma pead!

Tülpinult tuled sa päewatööl,
tööle lisa veel laenad öölt;
kuidas sa oma elu ka sead —
ikka ja ikka veel murrad pead!

Wäsinud oled — wähe on head,
wähe on rõõmu! Nii usud ja tead.
Aga mispärast on kadunud kõik hea?
Wõimalik, et sa seda ei tea.

Päike sul puudub ja kõrgem siht.
sellepärast on wäsind su piht.
Päike sul puudub ja puudub usk,
sellepärast sul osaks on tusk.

Üksinda maised mured sul ees,
taewas puudub sul südame sees!
Anna taewale ruumi seal ka,
rõõmupäike lööb särama.

Päike, mis tõusis kord Petlemast,
hiilgab veel praegu üle wast,
jagab õnne ja jagab head,
silitab sinu ja minu pead!

Anatole.

Doani kirjaniku Jürgen Jürgenfeni jahilugu Aafrikast.

Mis see oli?

Rozzi, kes talbreku kohal kummardanud ja Holmi juttu kuulanud, lastis äkki noa ja kahvli kääst kukkuda ja kargas pästi, nii et wari nagu suur, must lind üle weranda libises.

„Sääge rahulikult istuma,“ ütles Holm. „See on ainult Anatole.“

Pikkamisi wõttis itallane jälle istet ja lastis pilgu Holmilt üle suitsewa õhklambi Declercq'i poole libiseda, kes Holmist pahemal pool teisel pool lauda istus.

„Anatole!“ lordas Rozzi.

„Watt! . . . Kuulake!“ ütles Holm.

Nüüd lastsid ta Holm ning Declercq oma kahwit ja noa langeda ning kuulatasid, kuna Rozzi ohwitserimaja lahiisele poole pööras ja wäija pimedusse wahtis. Aga ta nägi ainult õhpuude alumisi lehti weranda taga.

Ja nüüd kajas jöelt jälle rõhku norstamine, mis Rozzis esle tutsus soowit piisfiga luuramas olla ja pimedas suure looma lähene mist kuulata. Üsna selgesti kajas hää pimedalt jõekaldalt tagasi, ja kui wa bambuskatuse all kajas ta nii waljusti, nagu oleks ta maja ees seiswalt wahilt tulnud.

„See on ju jõehobu! On siin siis ta jõehobuseid?“ küsis Rozzi ja waatas oma mustade silmadega uubishimulikult Holmile.

„See on Anatole!“ ütles see naerdes.

Kuna Declercq kaasa naeris, siis pidi ta Rozzi seba tegema, et mitte naeruwäärilisteks saada sõprade ees.

„Declercq,“ hüüdis Holm. „Tete tunnete Anatole kauemini kui mina — jutustage!“

Declercq waatas Rozzi poole, kes ühest teisele waatas, mitte teades, mis nende jutu taga peitub.

„Anatole on meie wana tutaw. Iga laps tunneb teda siin ümbruses,“ algas Declercq. Ja nagu tema sõnu tõendades lordas wäike neegrilpoiss, kes ta tooli taga seisis ja teda teenis, nime, mis ta Declercqi Prantsuse sõnade hulgast oli wälja kuulnud:

„Aatol.“

„Noh, kuulete nüüd! — Anatole waatab meie jaama kaks wõt kolm korda aastas üle. Seda on ta teinud, niikaua kui mina siin Bunsangas wiidin. Ja ta tungib meie alati kallale selja tagant pimedas, nagu paha südame-tunnisus. Sellepärast andsime talle wana kadunud jaostonna-kommissari nime, kes lord ta

kestööli sira tult ja meid ehmatas. Harilikult elutseb Anatole seitseme teise jõehobuse seltsis umbes kakskümmend kilomeetrit ülewal pool jões. See kari on lord hulga aastate eest laiaist jõesofast sira eefinud. Enamasti jääb Anatole sira ainult üheks wõt kahets päewaks ja lähed siis oma perekonna juure tagasi; ou meil aga kõrge weft, siis jääb ta sira kolmeks wõt neljaks nädalaks. Sel ajal asub ta jaamast pisut ülewalpool liwakingul. Nüüd ilmub ta peagi juurewiljaaeda.“

„Juurewiljaaeda?“ küsis Rozzi imestades.

Itallane oli alles mõni päew tagasi Bunsangasse tulnud ja pidi sinna jääme üheks kuuks, et ennat seal ette walmistada wäike kartograafilise ekspeditioonit wästu läbi maa tefsel pool Zulu jõge. Aga ta tundis jaama juba küllalt sedawõrd, et teadis, et juurewiljaaed majast, milles istusime, ainult kolmkümmend meetrit kaugel oli.

„Mufona!“ kinnitas Declercq. „Atati algab ta sellega, et ta enda ühel õhtul, niipea kui ilm wimedaks lähed, pisut maad ülewal pool jaama laseb woolufest pöigiti üle jõe ajada. Sinna jääb ta wooluf. See peatama ja wahib sira meie poole, ja kui ta mitme õhtuse waatlemise järele on selgusele jõudnud, et siin keegi teda ei luura ega oma umb tema pärast et ohwerda, siis hakkab ta õhjeti maal käima. Harilikult kella 12 ja 3 wahel. Ta jututab ringi ja otfib enesele põllult ja aiast toitu. Lord on tal isegi selle maja igidale tulnud ja trepi puruks tallanud.“

„On ta wäga suur?“ küsis Rozzi.

„Mina pole teda ilal näinud, aga neegrite jutu ja jälgede järele otsustades, mis ta maha jätab, wõib oletada, et ta hiiglaloom on.“

„Declercq arwab, Anatole ja meie jaostonna-kommissari wahel olla mingisugused kummaliised suhted,“ ütles Holm.

Rozzi naeris mõttetult. Ta kawatkes weel samal õhtul mõned oma padrunikastid awada ja nimelt niisugused, mil lõhewad kuulid, mille jaoks ta siamaant weel polnud tarwet.

„Jah,“ jostitas Declercq, sügawale talbreku kohale kummardades, „tama luurab. Teate, mis Anatole hiljuti üles leidis! Laskete siin jaamas ulatab jõent, ja tema lõpnl harilikult tuleb Anatole maale. Nagu teate, peab laske-tee seaduse järele pikk olema 400 meetrit, aga meie tee pole ilal pikem olnud kui 330 meetrit.“

Kui tahetaks jeda pikendada, siis tuleks üks soo täita ja üks kängas maha kaevada, ja selleks pole meil praegu ei aega ega mehi. Selle oli Anatole üks leidnud. Dösel on ta tee ühest otjast teise ära käinud. Ja kui siis komisjar tuli, taheti teed mööda. Kuiti mina löid tein, mis wõisin, et elsiit mööda, lõppes ast ometi sellega, et komisjar selgete tegi, et meie neljajaja meetri asemel olime ifka ainult 330 meetrit lastnud. Mitte leegi teine kui Anatole wõis komisjari tähelepanu sellele pöörda."

"Kas Te tema peale siis pole jahti teinud?" küsis Rozzi.

"Ei," wastas Holm. "Dösel me magame."

"Ja päewal?"

"Töötame. Seda teab Anatole väga hästi."

"Kas teda siis mõnt neegergi weel pole lastnud?"

"On," wastas Holm, "aga nüüd mitte enam. Wiimastel aastatel on Anatole neegrid ära hirmutanud ja tema wälkmus on nende filmis ifka enam lastanud. Praegu arwawad nad teda juba umbes nii suureks kui seal see kitselant, ja tema filmad, ütlewad nad, põlewad kui tulekuulid. Enam jagu neist usuwad kindlasti, et Anatole leegi mu ei ole, kui löigi asjade kurt algallikas, kes enda on jõeohuiks muutnud. Sellepärast, nii arwawad nad, ei tehi ta kuul temale wiga; ja pealegi pidawat igaüks hoiduma tema peale lastmast. Kui omal ajal tema peale jahti peetud, olla jaamas mitu last surnud."

"Kas nad jedä siis tõesti usuwad?" küsis Rozzi.

"Jah, enamjagu neist."

"Ja teised?"

"Naerawad selle üle — ja usuwad sedasama."

Kui sõnmaeg lõppes ja teenijad laua olid ära koristanud, walas Holm weini klaasidesse. Täuti tükk aega waikides ja filmitseti suitsewa lambi warjusid laudlinal.

"Kas mina tohin jõeohuist lasta?" küsis Rozzi Holmilt.

Ta hääl warises pisut ja tahtmatult tõmbas ta oma käed, mis laual seisid, rusikasse.

Holm waatas skeptiliselt Declercqi poole, ja see wastas Rozzile:

"Teie ei saa Anotolet ital läte!"

"Dobake ära!"

"Seks pole meil julgust!" ütles Holm.

Rozzi naeris, aga ta süda põksus ja tal oli tunne, et peab nalja tegema, kui igatses oma soowi teonemisele jõuda.

"Kui ma Anatole eluküünla kustutan, siis et lähe ta enam wähemalt komisjarile kaebama," ütles ta naeratades.

Holm aga fibrutas kulme, ja näis, nagu oleks ta oma kohusetruudusga wõidelnud. Siis tõstis ta klaasi ja ütles:

"Terwist, Rozzi! Dien Teis weendunud. Kui ta õige ei ole ülemusele wastu töötada — Teie peate ta saama!"

Rozzi naeris waikselt. Tal oli hea meel, et talle wõimalus awanes jõrd Anatole teretada.

* * *

Kui nad järgnewal hommitul mojas lohwil jälle kokku said, oli pärast teretamist Declercqi esimene sõna Rozzile:

"Ta on täna dösel siin olnud. Nii siis ei näi ta Teidki kartwat."

Rozzi tegi suured filmad, nagu oleks ta tahtnud kedagi ära süüa.

"Täna dösel?"

"See oli wihasutamiskwäärt! —"

Niipea kui eine mööduis, läks Rozzi koha juurewiljaaeda. Beenratel olid näha suured, jügawad jäljed; lai nina oli salati ja redised suurtes hunitutes kokku keeranud.

Kogu ennelõuna nuris Rozzi Anatole jälgi ja filmitsetes ümbrust. Anatole oli tõesti lastete otjast maale tulnud, oli jedamööda kuni metsani läinud ja laias kaaris risti ja põigiti üle oma jälgede tagasi jooksnud, nagu oleks ta tahtnud kedagi effiteele wita. Maniohy põllu nurgas oli ta wäherband, filmanähtawalt selleks, et wõimalikult palju pöösaid häwitada, ja oli siis tee walunud, mis lasteteest otseti üles jaama wiis. Seal oli ta tüki aega juurewiljaaias jalutanud ja siis, ühe wahi ütlemist mööda, umbes kell 2 sama teed mööda tagasi sõrkinud. Maa olla selle juures warisenud, teatas must sõdur.

Rozzi, kes jaamas teenistusest oja ei wõtnud, kasutas päewa lõpuosa oma sõjarikstade järelewaatusel, täitis padrunitaskud ja wõttis jahilülikonna kohwrist wälja.

Õhtulöögle ilmus ta sinises lõuendluues, rrunnides nahkäärikutes ja paksudes kollastes saabastes.

Holm pigistas ärbalt ja rätt ja ütles:

"Jssand Jumal, kas siis Anatole tõesti peab nõnda oma elu lõpetama?"

Lana juures jutustas Rozzi, milline kaawatjus tal oli. Just tee ääres, juurewiljaala ligdal, seisid kõrge termittibe käng s. Sinna tahtis ta kell 12 asuda. Rahe wahiga oli ta kokku rääkinud, et nad soodsatel wäheagadel kaugemale põllule lähelgid. Kui jõeohu, nii jutustas Rozzi, juurewiljaaias on olnud ja jälle tagasi lähed, siis lastwat ta estimised paugud; ja siis pidawat mõlemad sõdurid, kes

waheljal teeni tunginud, järkestiku oma püssid Anatole peale tähjudama, kui wahest Kozzi kuulid teda juba pole pikali pannud.

„Kas Teie ei toha seal juures olla?“ küsis Kozzi.

„Ei, sellest pole midagi kaju.“ wastas Holm. „Meie siin Bufargos tunneme Anatole ja teame, et sellest kõigest kaju ei ole. Tema on juba püssirohku nunnutanud ja ei tule!“

Uga ta tuli ometi.

* * *

Kella 12 alates istus Kozzi oma kohal. Jahilikonna peal kandis ta paksu mantlit. Süm oli kottipime Kozzi katsus lohta leida, mis wahelgi mugaw oli ja wõimaldas püssi ilma kabinat legemata palgesse panna. Wilmals istus ta mullatükile, mis termittide kingu küljest lahti pudunud, ta parem põlv puhlas willasel walbal, mille ta niiskuse katsetes kaasa wõtnud.

Nii istus ta nüüd seal ja kuulatas õhhaält. Temale nii unel kohal oli raske neid lahutada ja ära määrata, kust nad tulid. Weel pahem lugu oli nägemisega. Waewalt suutis ta kollast janiitend kahe banaani rea wahel ära tunda.

Kõige sel emul nägi ta teisel pool teed seiswate banaanide allarippuwaid närtsinud lehti, ja arwas, et ta Anatole pead igatahes peaks märkama, kui see sealt heledatest lohtabest möödnus. Ta katsus ühelt banaanilt teisele sihtida. Tähet raud ta muudugi ei näinud, aga poleeritud rauda nägi ta kogu pikluses.

Tal oli kaks laetud püssi kaasas. Üht hoibus ta läes, teine oli ta kõrwal walbal. Esimese pangu tahtis ta lasta banaanidele, mis taft paremal pool seisid. Niipea kui ta oli lastnud, tahtis ta püssi läest wisata, teise maast wõtta ja kuuli jõehobuse peast tagant läbi lasta. Pealegi oli wististki raske jõehobust näha, kui see temast juba oli mööda jõudnud. Sest pahemal pool walitses kottipimedus, milles midagi näha polnud, olgugi et Kozzi terawasti wahtis. Mõnikord ustus ta, et pime on. Tahtis ta pimedusest heledamaid lohti wälja otsida, siis paistis, nagu oleks pimedus ta ees ringi läinud, ja ta oli rõõmus, kui kutwad banaani lehed talle pimedusest jälle silma paistsid.

Kuna warjud tulid ja ruumi kadusid, möödnus aeg; Kozzi tundis, et külm oli; ja see külmatuinne äratas temas mälestuse kodusmaal õhjel peetud karujahist. Wõti ei olnud see olnudki alpides?

Kohmetult kotas Kozzi oma pead, kuid ehmatas kuuldes, kuidas ta warukas mantlit rihwas.

Kas oli ta alpides karujahil käinud? Kui kummaline, et tal see enam hästi meeles polnud. Sest ta oli lord ta Pürenees mägestikus jahil olnud, aga nüüd ei mäletanud ta enam dieti, kas oli see olnud alpides wõi seal, kus ta walgel lumel istunud ja karu oodanud.

Ja ometi! Nüüd tuli jälle meelde: see oli olnud Turtatis ja alpides.

Kui Kozzi mõtted wältselt teekonvalt termittide kingu juurde jälle tagasi tulid, näis talle, nagu näeks ta oma ees lund ja nagu ripuksid eemal banaanipunde küljes jääpuritad.

Ta wärises külma läes, sest külm tuul puhus mäest alla ja ta mantel oli lastest märg. Uga Kozzi ei julenud liigutada ja ei jaksanudki dieti — nii kanged olid tal selg ja jalad. Uga lahtuda ta ei tahtnud. Paremini juba sealsamas surra.

Jga häält kuuldes, mis ta kuulawasse kõrwu tungis, lohkus ta.

Ug ajalt kuulis ta, kuidas kangelit üks kummaliselt jumiseu hääle lähenes, tundmatu hääle, mis kõik teised õhhaälled oma hõlma mattis ja tundmatuks tegi.

Nii tihti kui see hääle lordus, küsis Kozzi, kas see mitte pole Anatole.

Lord ustus ta eemal metsasti metsikut norinat kuulwat. Uga siis märkas ta, et see siitkaks oli, kes ta kõrwaft mööda lendas.

Ja nii tihti kui shaakal eemal wõsastikus karjus, hakkas ta pea walutama. Kozzi leidis rahutuks jäädes, et teda nii kõrwad kui silmad petsid. Mis tal ometi oli?

Ta oli püssi wajuda lastanud, ilma et seda oleks märganud; ja kui ta seda nüüd tõsta tahtis, pidi ta seda kawa otsima. Wahest oli jõehobu jeni mööda läinud, ilma et ta teda nägi. Kozzi arwas korraga, et ta ümbrus weel pimedamaks ja waltsamaks läks.

* * *

Wastu hommitut tuli Anatole.

Kozzi kuulis ülewal atmosfääris wõi sügawal all maa peal wõi kangel, kangel kusagil teises ilmajaos tumedat häält, mille algloht talle seletamatu oli. Siis äkki nägi ta suurt warju pimedast wälja libisewat — ta sõrm pigistas tahtmatult lulle ja tõmbas, ja metsikut norstaw elutas tormas temast mööda.

See oli kõik, mis Kozzi hiljem oma esimesest kottujuhtumiseft Anatolega weel mäletas.

Sõburid polnud panti kuulnud. Nad olid põllul ühte auku pugunud ja seal magama jäänud. Paistis, nagu oleksid kõik surnud hinged, kes muudu kui lendawad warjud õõtaewa all hulkusid, muutunud mõrgawate higliacle-

wantide parwets, kel hiilgawad leopardifilmad ja nagu tormaks nüüd see kart nagu tormituul läbi kõrge manlokipollu ning pilluts sõdurid kõrgele õhusse.

Nii paistis nende meelest kõik olemat. Aga nad ei tahtnud liialdada. Sellepärast leppisid nad ainult sellega, et seltsimeestele seletasid, Anatole olla nüüd nii suur kui leitnant Holmi elumaja, filmad olla tal kui tulekahjud.

Muudu ustusid nad, nagu ütlesid, et Anatole kurnud olla; sest nad kurnud, mida ta jäljed tõendasid, et ta 30 meetrit kõrgeft mäeserwast alla kukkunud ja hirmsa sulinaga wette sulpsatanud.

Kui nende ehmatus lahtus, sõandasid nad weel Rozzi peidukohani minna. Kogu kehast wäliseses ja wõimatu rääkima — kütitas see maas. Nad kandsid ta jääma ja kuisusid Declercqi.

* * *

Neli päewa oli Rozzi palawikus, ilma et oleks tulnud meelemärkusele, ja Holm pidi kõik sõjariistad toast wälja koristama, et õnnetust ei sünniks. Nii wihane oli Rozzi. Kui Declercq, kes teda ramises, kord toolile magama minns, läks Rozzi järgiwäl toast wälja, ja alles tund aega hiljem leiti ta selle termiitide kingu juurest, kus ta oli jõeohu oodanud. See oli kõige raskem palawik, mis Basangas iial nähtud.

Kui ta ju raaskle kosunud, istus ta weel kaks päewa waiwasse mässitult tugitoolil, ilma et juud oleks awanud, mustad filmaterad kahwatus näos. Aga kui Holm seltsmendamal päewal tuli ja sunnitud rõõmulikusega küsis: „Noh, Rozzi, kuidas läsi läis?“ — siis tõusis itallane wastu tahtmist toolilt, äigas käega üle otsaesise, millel weel niiske ülm palawikuhiigi oli, ja wastas:

„See äraneetud jõeohu!“

„Sie rõõmustas Holmi ja ta hakkas tantsuma.“

„See äraneetud jõeohu!“ kordas ta.

„Mis tähendas see muud, kui:

„Rozzi on päästetud! Rozzi ei sure!“

Nacratu lehwis üle Rozzi näo, ja nüüd hakkas ta ikka enam ja enam kosuma. Täiwa terwets sai ta alles mõne päewa pärast, kui mehed jälle üheskoos õhtulaua istusid ja jöest jälle tuntud norstamine lajas.

Nüüd waatasid Holm ja Declercq ühel ajal Rozzile ja Holm üles hujameelselt:

„Olid juba nii rõõmus, et see wana kuriwaim kukludes laelaluu on murdnud!“

Aga Rozzi hakkas wärisema, nii et ta nuga ja kahwel wastu taldrekut kõrkisid.

„Jah, kannata aga,“ ütles ta, „kannata!“

Sel ööl istus Rozzi, waiwad ümber, moja merandal ja ootas, aga Anatole oli seda wist ette näinud ja ei tulnud. Järgmisel ööl oli Anatole jälle seal, aga Rozzi oli kerge palawikuga woodisje läinud.

* * *

Järgnema kahe näbala jooksul ohwerdas Rozzi igal teisel wõi kolmandal ööl kasutumat oma une; ja teistel öödel lamask ta ja nõitles palaw kuga, kuna Anatole all põõdudel lõbuses.

Minult ühel ööl, kui Rozzi all termiitide lüüka juures Anatole ootas, oli tal õnne kuulda, kuidas jõeohu all teed mööda üles tampis. Aga kui Anatole pole teed kuni jaamant oli üles tulnud, kuulis Rozzi teda äkki ohkawat: siis pööras ta ja jooksis jõlle tagasi.

Wäewil, mil Rozzi terwe oli, läis ta põõdudel päikse kões kõndimas, nuris Anatole jälgi ja wihastas, kui ta Anatole õffistes jalutus-täikudes ei leidunud wähematki süsteemi.

Ja jaamas sai jesi igapäewane hommikutunali, et, kui teise terwise järele küsiti, lohe juttati:

„... ja Anatole?“

Rozzi wastas seda sellega, et filmad kaugele saatis ja õlgu kehitas, nagu ei oleks see kõik teda enam põrnugi huiwitanud. Aga teistel oli tunne, et Rozzi mõtted alati Anatole juures wiibisid ja et ta, kui warsti otustaw filmapilk ei tulnud, tõsiselt ha'gets jäi. Sellepärast andis Holm talle ühel päewal nõu, iga hommiku oma poissiga ja tofina sõudjatega kanoesse minna ja waadata, kus Anatole päewal wiibib.

Rozzi imestas, et talle enesele seda meelde polnud tulnud, ja läis iga hommiku peale kohwijoomist lohe teele. Kui ta siis waiwsele pilliroogudega laetud liiwafarele jaama wastas jõudis, siis läis ta seal maale ja tõndis mööda liiwast randa ümber pilltroo. Üht püssi kandis ta ise kões, teist ühes padrunitega kandis poiss tema taga, kuna kano mõnt meeter kangel jões teda jälgis. Igal pool leidis Rozzi Anatole raskete jalgade wärskleid jälgi, ja ta katsus mitu korda läbi lalade awauste tungida, mis kolm kuni neli meetrit kõrgete pilliroode seinna sisse Anatole poolt tallatud. Kõik need awauised wiisid saare keskpaika, aga seal oli muda nii sügaw, et wõimatu oli sellest läbi tungida.

„Ara mine!“ ütlesid neegrid, kes cemal istusid ja nägid, kuidas Rozzi rinnunt mudasse wajas.

Rozzi wihastas hirmsasti, et ta oma katseid ei saanud jatkata, waid pidi paati tagasi minema — ise laelant mudane, kuna Anatole

— selle peale oli Rozzi kindel — soos kufagil kuuwal, liiwasel kohal lammas ja tema üle naeris.

* * *

Uga ühel päewal, kui kanoe pikkamisi jõekaldalt wälse saare nina poole tüüris, näitas kõige esimene mees paadis saare poole, ja Rozzi nägi juba meetrit paadist kaugel musta nina kühmit, mis teatasid, et Anatole nüüd wõimats oma surmawaenlastele ometi lähemale oli tulnud, kui see talle enesele wõis armas olla.

Rozzi nägi selgesti, kuidas mõlemad ninakühmad weel liikusid; ja filmapilgu teeras kõik ta ümber ringi mõttega, et seal wee all kolm kuni neli meetrit piki teha peitus.

Rozzi pani püüsi palgesse ja pidas hinge kinni, kuna neegrid hiirowaitsest paadi põhjas istusid. Weel filmapilgu wiivitas ta ja hoisis ennast kõikumal paadil tasakaalus. Siis lastis ta.

Kuul kuffus just Anatole musta nina ette ja ülespurtskaw weel oli punane werest.

Anatole kadus wee alla, pööras we all saare otsa taha, tõstis minut hiljem oma hitg-lateha, mis märjalt säras, weest ja ruttas ruttu pilliroo poole.

Nüüd lastis Rozzi paadi saarele joosta; ja kui Anatole teiselt poolt nähtawale tuli, oli loom just ta ees ja ta wõis just ta hirmsasse reresse suusse waadata, mille ta kallalekippuja tarwis lahti ajanud, kuna ta läbi wee ja liiwa edasi ruttas.

Uga enne kui ta pilliroosse kadus, kihutas Rozzi temale uue kuuli lõugade wahela.

Kui siis paat saarele jõudis, andis ta poisi märku, et see temale teise püüsi järgneks; siis lastis ta neegrid ümber saarentna sõnda sinna lohta, kus Anatole pilliroosse kadunud, ja largas ise maale.

Neegrid hüüdsid talle järele, tulgu jälle paati tagasi, aga Rozzi ei kuulanud enam. Teda waldas ainult üks tunne, et õige filmapilt nüüd ometi läks on. Ettewaatlikult pistis ta püüsi tiku püüsi otsa, ilma et isegi oleks teadnud — mistarwis. Ja siis sammus ta pikkamisi ja ettewaatlikult pilliroo äärt mööda edasi.

Jõudes sinna, kus Anatole pilliroosse kadunud, waatas ta pilliroosse.

Seal istus jõehobu oma augus. Rogu ta tagumil oli mudas. Rindlasti wahtis Anatole kahelümne meetri kaugusest tagaajajale otsa.

Rozzi ei olnud enam uärwilit. Ta wastas wälkeste wihaste filmade waatele põlglikult ja jostistas:

„Wana nuuskur!“

Anatole wastus seisis selles, et ta oma hirmsad werised lõnad, milles hitglasuured hammatombud, laiali lahti ajas.

Ja Rozzi kihutas talle uue kuuli kõrisse. Nõksatades ja ahwardades tõusis Anatole jalule, ja Rozzi sirutas oma parema käe tagasi, et poist teist laetud püüsi wastu wõtta.

Uga ta ei leidnud püüsi.

Tagasi waadates nägi ta, et poiss paadis seisis, mis praegu ümber saarenina temale lähenes.

Esimisel filmapilgul oli ta juba selle peale waltnis, et kole elukas, kes priitwaast, haise-wast soost temale peale tormas, temast kinni sahmab ja ta määratud lõnad ta kordid puruks jahwatawad.

Kuid siis tuli talle wälkew püüsi appi. Ta wõttis kõik oma jõu kogu tagasi poole kõrwalekargamiseks — ja Anatole lõnad plaksatasid kogu täis tühja õhku just seal kohal, kus Rozzi parajasti oli seisnud.

Peaaegu samal filmapilgul wiskas Rozzi enda oma kogu teha raskusega ettepoole ja pistis püüsi tiku Anatole silma, nii et ta sinna jäi.

Nüüd wajus eluka nina nõksatades liiwasse, raske teha rebis kalda kümne meetri pikuselt puruks ja weeres wette, kuhu ta lamama jäi, kõik neli jalga sirgu ajades.

Kõlupõrkamisel oli Rozzigi kuffunud; püüsi, mis Anatolele ta käest ära kiskunud, oli purustatud laega liiwast. Silmapilgu hiljem jõudis paat kaldale. Rozzi istus poist püüsi ja lastis Anatole weel mitu kuuli kereisse, kindel olla soowides, et ta enam kellegile kahju ei tee.

* * *

Kui neegrid Bujangasse tagasi jõudes rõõm-sasti teatasid, et Anatole surnud, saadeti kohe mehed teele elukat ära tooma, ja pärast lõunat jagati jaamas kõigile liha.

Ninus, kes midagi ei saanud, oli Rozzi poiss. Tema oli kohe ameiist lahti lastud.

Õhtul oli sõõgiks jõehobude küpits. Uga nagu elus, nii oli ta weel surmaski paha. Siha oli lõwa ja wintste.

* * *

Mõni päew hiljem läks Rozzi kolmekümne kandja seltsis üle Sulu jõe, et oma kartograafilist ekspeditsiooni lõpetada.

Tema mälestus on nii ta sõprade keskel kui ka Bujangas kustumatu.

Jõulukingitus.

Saksa kirjanik Ernst Georgy

Sadas pehmet laia lund ja kattis laternad ja puud kui pehme walge wai-baga, nagu jõulu ajal kunagi. Kesklin-nas, seal kus suured kaubamajad ja kon-torid seisiwad, walitses rõõmus-elaw jõululaupäewane elu ja liikumine. Hiigla-klasakendest woolaw walgus, milles lumehebemed keerlesiwad, walgustas uulitsaid, kus jõulukaubaga rängalt koormatud inimesed kiirelt üksteisest mööda tõttasid. Saanid, tõllad ja kauba-koormad keerlesiwad alalõpmata edasi ja tagasi ning wärwisiwad mahasada-nud walge lume mustjaspruuniks. Lõ-bus kingituste meeolelu elustas igauht ja pani lumesaju unustama.

Häältekõmin ja sahin, mis sarnasel päewal suures kaubamajas walitseb, tungis ka selle omaniku erakabinetini. Suur eestuba, nahaga löödud ukсед ja rängad eesriied nõrgendasid küll tublisti seda lärmi, siiski oli uhkelt sisseseatud ruumis niisugune tundmus, nagu oleks woogaw meri läheduses. Kõrwalolewas walitsuseruumis helisesiwad ühtelugu telefonid ja kuulda oli kaubasellide lä-birääkimist. Kõrge kaswuga, ruugete juuste ja täishabemega meesterahwas, kes erakabinetis istus, ei näidanud see lärm sugugi segawat. Ta oli nähtawasti sellega harjunud ja toetas ennast, hiig-lakirjutuslaua ees istudes, rahulikult wastu sügawa tooli leeni. Sõrmede wa-hel pidas ta sigarit ja järelmõtlikult waatasid ta silmad üleskerkiwatele si-nakatele pilwekestele järele.

Ränk õhkamine täitis ta rinda. Ta ajas ennast püsti, raputas tuha wask-kausikesesse ja ütles tõsiselt: „See pidi just nii olema! See otsus oli kõige rän-gem, ja et teie, minu armas notarius, minul kõik need igawad ja keerulised eeltööd oma peale wõtsite ja nendega nii hästi walmis saite, siis tänan teid weel kord südamest.“

Meesterahwas, kellele need sõnad öeldud oliwad, nihutas ennast rahunult toolil siia ja sinna. Terwe ümbrus ja kõik see sahin naabruses tegiwad ta närwiliseks.

„Ärge seda wäikest asja, mis sõpruse poolest tegin, nüüd asjata nii suureks pidage. Ma teadsin teie nõu, ja juhtu-mine tuli meile abiks. Kui see kõik nii peab olema, siis on kõik imetaoliselt hästi läinud! Aastate kaupa olen teie eest ringiwaadanud, ja nüüd just pühade ees leian sündsä. — Hea meelega ta-haksin proua Helene armast nägu sel silmapilgul näha!“

„Ma kardan natuke, sest et see kõik nii ootamatalt tuleb,“ ütles kaubanõ-nik, „juba ammust, ammust aega pole minu abikaasa enam seda soowi awal-danud. Ta kartis minu wastuseismist.“

„Aga kõige kaunim kink on see teie abikaasale!“ ütles notarius südamlikult.

„Minule näitab ta ka igatahes sünd-sam olewat, kui mõni ehteasi wõi pilt, mida seni alati kinkinud olen ja mida ta nii rõõmuta on silmitsenud. Waene naine, meie poja surmast saadik on meil ainult tühjad, tumedad pühad olnud.“

„Ja ma kinnitan teile, et nüüd kõik jälle teiseks muutub. Pange tähele,“ kin-nitas notarius trööstides ja tõusis üles.

„Lulu surm, minu haigeksjäämine, ränk lõikus Helene juures, üks hoop teise järele! Wiimase kümne aasta jook-sul olime mõlemad ikka rõõmsad, kui jõulud juba mööda oliwad. Ja tänase päewa ees on mul hirm, minu wana sõ-ber, hirm, nagu seisaks mul kõige rän-gem eksam ees! Kuidas wõtab Helene seda kõik wastu? Nüüd, nii kaua aja jä-rele, nii ettewalmistamatult!“

Notarius astus sammu lähemale ja pani oma käe suurkaupmehele õla peale. „Ma ei karda sugugi! Ma tunnen proua Helenet ja ta kuldset südant! Ainult jul-gust, armas Kraus! See wäike on ju nii kena, wõidab kohe südame ja meeled.“

„Aga kas tohin ma niisuguse elukü-simuse üle üksinda otsustada?“

„Seda teie tohite!“

„Kui see aga halwasti läheb?“

„Suur Schiller löi õige sõna: Aeg on alles siis õnnetuste üle nutta, kui nad tõesti lähenewad ja ilmuwad!“ No-tarius naeris. „Oodake ära!“

„Ja midagi, mitte midagi ei ole ette walmistatud, ei minu abikaasa, ei minu —“

„Peaasi on ruum, ja sellest ei ole, Jumal tänatud, Krausi majas puudust. Peale selle pean ma kõige parandawamaks, kui minu austatud sõbranna esits otsa midagi ei tea, ja ennast tublisti liigutatud tunneb olema. — Ma kahetsen ainult, et ma ise seal juures ei wõi olla.“ Notarius waatas kella ja haaras ägedalt kasuka ja tsilindri järel. „Ah, kui hilja! Ma pean minema! Millal peab siis kingitus just seal olema?“

„Meie anname kõigepealt kell 9 oma teenijatele kingitusi kätte, peale selle üksteisele.“

„Küll ma juba siis hoolitsen ja ärge millegi eest muretsege. Minu abikaasa wõttis wastutuse õige kättemuretsemise eest oma peale.“

Kaubanõunik oli ülestõusnud ja saatis sõbra ukseni. Seal wõttis ta selle käest tugewasti kinni. „Ma tänan teid!“

„Ei ole põhjust. Rõõmsaid pühi! Uskuge mind, teie ei saa kahetsema!“ Weel üks pilk, käepigistus ja notarius lahkus.

Mõttes istus kaubanõunik tooli peale. Ta wõttis laua pealt ühe pilti, umbes neljaaastase ilusa poisi pildi, ja jäi sügawasti seda waatama, Niiskete silmadega pani ta pildi wiimaks jälle ära, heitis pilgu ühe kena naisterahwa pildi peale kirjutuslaua kõrwal ja laskis pea longu. Koputamine äratas teda mõtetest.

* * *

Kuna linnas laialt tuntud kaubanõunik oma notariusega kõneles, oli ta abikaasa usinasti oma perenaise kohuseid täitnud.

Toredad toad läikisid puhtusest. Suures toas seisiwad kaks suurt jõulukuuske walmis, ja suured lauad, täis kõiksugu kingitusi, oliwad linadega pealt kaetud.

Kell wiis wõttis heategew naisterahwas weel suure hulga waeseid wanemate paarisid wastu, kellele täidetud korwisid ja rikkalikke rahakingitusi wälja jagas, et ka need kodu oma lastele jõulurõõmu wõiksid walmistada.

Kui ta nendega walmis oli saanud, sammus ta pikkamisi teise korra peale. Ta astus läbi magamisetoa, niisama läbi

kahe ehtimise kambri ja peatas silmapilgu wiivitades ühe ukse ees.

Weel ikka oli tal ennemalt ränk wõitlus ära teha, enne kui nendesse ruumidesse astus, mis peaaegu alati lukus seisiwad. Siin oli ta poeg rõõmsalt elutsenud, kuni kuri haigus ta silmad kolme päewaga jäädawalt kinni surus. Missugust paradiislikku õnne ei olnud ta emasüda nendes awarates ruumides tunnud, kui ta magusat häält ja wäikeste sammukeste astumist kuulnud, naermist ja hõiskamist: „mamma, mamma!“

Ägeda liigutusega tõstis ta ka nüüdki weel mõlemad käed wastu otsaesist ja wajutas seda. „Mu laps mu laps!“ Siis kogus ta ennast. „Oma mehe pärast! See peab nii olema!“ ümises ta ja tõmbas ukse ruttu lahti. „Noh, Pauline, on kõik korras?“ küsis ta ja astus sisse.

Truu tüdruk, Lulu endine amme ja hoidja, astus talle äranutetud silmadega wastu. „Kõik on korras, armuline proua,“ kordas ta. „Ainult mõne asja seadsin ma teise paiga peale. Ei ole ju waja, et see just seesama paik oleks, kus —“ Pauline nuuksus.

Proua Kraus nokutas ainult lühidalt, ta ei suutnud wastata. Waikides astus ta truu teenijaga endisesse suurde mängukambri, mis nüüd magamisetoaks saanud oli. Ruumid oliwad ilusasti ja sündsalt sisse seatud. Ei puudunud midagi, mis lapsele waja oleks läinud.

„Hoolikalt ja tublisti nagu alati,“ kiitis perenaine. „Nüüd, Pauline, on mul weel üksainus soov. Just sellepärast, et teie meie Lulut nii armastasite, nõuan ma seda. Oma armsa mehe pärast, kes tühjaks jäänud kodus nii rängalt kannatab, kes lapsi nii kirglikult armastab, olen ma wiimaks otsustanud seda ränka sammu astuda. Aidake mind ka tulewikus.“

Pauline wõttis tema wälja sirutatud käest kinni ja suudles seda. „Seda tahan ma hea meelega —“ Enam ei suutnud ta öelda.

Proua Kraus oli wäsinult maha istunud. „Ma oleksin omale parema mehega ühe poisi toonud,“ ütles ta tasa, „aga ma ei tahtnud, et see temale meie armsat Lulut alati meelde tuletaks ja piina sünnitaks. Ja see wäike Hildakene on ju nii wäga kena laps. Meie tahame

talle waesele wanemate asemel olla, keda ränk õnnetus temalt riisunud.“

„On tal isa ja ema mõlemad surnud, armuline proua?“

„Ta eestkostja, polgu ülem, ütelnud õpetajale, et ka sugulasi ainult mõned järel olla. Need elada kaugel maal laiali ja ei suuta lapsi oma juurde wõtta. Isa surimanõõwrishobuse seljastmaha kukkudes, ja õnnetu naine suri kaks kuud hiljem lapsewoodis.“

Pauline nokutas. „Kuhu jääb siis teine laps?“

„Kõige parema meelega oleksin ma nad mõlemad wõtnud, aga üks teine rikas, lasteta abielupaar tahta teist omale wõtta. Ja — see on ju poiss! Seda ma oma mehele teha ei tahtnud!“

„Armuline proua, Friedrich teatab, et hobused ees on. Peab ta ette sõitma?“ küsis teener ukse alt. Ka tema oli, nagu kõik teised teenijadki, selle saladuse sisse pühendatud.

„Ma tulen.“ Proua Kraus tõusis üles ja seadis ennast Pauline abil väljasõiduks walmis. Põksuwa südamega ja kirjeldamata ärewuses istus ta tõllas ja sõitis läbi lumesaju ja jõulu kihinakahina alewi poole.

Ilusas õpetaja majas walitses ka juba pühade meeoleolu. Õpetaja oli parajasti kirikust õhtuselt jumalateenistusest tulnud, ja ta südame pealt langes nagu suur raskus ära, kui kümnekuuse waeselapse nüüd terwelt oma käest ära kasuwanemate hoole alla andis. Korw tema asjadega pandi puki peale. Proua Kraus aga mähkis lapse hoolikalt kaasatoodud rätikute sisse ja kandis ta ise, iseäralist walusat õndsut tundes, tõlda.

„Teie tegu on suur heategu, armas proua! Jumal ei jäta teid oma õnnistusest mitte ilma!“ ütles õpetaja tõsiselt ja pani, kui weel mõne lahkumise sõna oli wahetanud, tõllaukse kinni. Mõttes waatas ta tõllale järele, mis peagi lumesajusse ja pimedusesse kadus.

Proua Kraus aga lükkas rätikud laiali ja jäi wagusalt uinuwat last silmitsema. Tõsine, soe õnnelaine hoowas ta üle, ja tahtmatalt ütles ta läbi pisarate: „Ma tahan sulle hea ema olla, sa wäike magus Hilda!“ Sõnad, mis tõsist tulewikutõotust sisaldasid.

* * *

Pauline ootas prouat eeskojas. „Herra tuli weerandtunni eest, ütles ta, ta paneb ennast ülewal teise riidesse. Ma lähen kõõgi kaudu ülesse.“ Uudishimulikult silmitses ta siis kompsu proua käes ja karjatas, kui see tiheda loori üles tõstis ja lapse nägu nähtawale tuli, rõõmsasti. „Ah, kui ilus!“ Siis wõttis ta lapse ettewaatlilikult oma käte peale, suudles teda ja wiis minema.

Proua Kraus waatas talle naerata-des järele. Ta nägi, kui suur rõõm Paulinet täitis. Kiirelt läks ta siis oma ehtimise tupp, teretas meest ja walis omale täna, esimest korda peale Lulu surma, jälle heleda kleidi: „Oled ka walmis, Max?“ küsis ta siis mehe tupp astudes.

„Pane aga küünlad põlema, Leeni, ma tulen kohe,“ wastas mees ja pööras küsija poole. Ta nägu awaldas imetlemist, kui naise heledat kleiti nägi.

„Sa oled nii heledas riides täna?“

„Kuule!“ ütles naine. „Wäljas helisewad kiriku kellad. Katsume oma walust jagu saada, Max, ka meie südame-tes peab jälle helisema. On ju jõulud!“

Ägedalt oli ta mehe ette astunud, pani kae tema õla peale ja litsus ühe musu tema kõrge otsaesise peale, mille kortsud rängast mõttetööst ja elumuredest kõnelesiwad. „Mul on nii kena kingitus sinu jaoks, Max,“ sosistas ta ärewalt ja ruttas minema. „Ole armas ja ära tee seda mulle liiga rängaks!“

Imestades waatas kaubanõunik talle järele ja raputas pead. „Mis see tähendas?“ Kiirelt astus ta alla ruumidesse. Need hülgasiwad elektriwalguses, saalis põlesiwad juba küünlad suurte kuuskede külges.

„Kutsu teenijad sisse!“ hüüdis proua talle wastu.

Teenijad woolasiwad sisse. Kaubanõunik aga waatas ärapöörmatult weel noorewõitu ja heledas riides naisterahwa peale, kes nüüd harmooniumi ees istus ja pühalikult ilusat, wana laulu: „Püha õõ, õnnistud õõ“ kõlada lasi. Ta põsed õhkusiwad, ta silmad särasiwad sisemisest õndsusest. Sügaw ärewus peegeldas kaunidelt näojoontelt wastu. Mis tal ometi on? küsis kaubanõunik, kes ise ka palawikusarnases ärewuses wiibis, eneselt. Aimab ta midagi? Rahutult silmitses ta teenijaid. Ka need oliwad täna teisiti kui muidu, nende

näod awaldasiwad kuuma ootust ja pilgud rändasiwad neil tema pealt proua peale.

Harmooniumi imeilusad helid kõlasiwad ära.

Helene Kraus tõusis püsti ja andis oma mehele märku. Nad wiisiwad tüdrukud, teenija ja kutsari walmisseiswate kingituste laudade juurde. Kaubanõunik jagas ise peale selle weel raha kingituseks wälja.

„Kus on Pauline?“ küsis ta ja waatas otsides ringi.

„Ta tuleb kohe,“ wastas proua ja wiis mehe nüüd ühe näputöödega kaetud laua juurde. „Minu päris kink ei ole weel siin,“ ütles ta ennast mehe wastu litsudes.

„Minu kink sinu jaoks ka weel mitte,“ ütles kaubanõunik tõsiselt. „Ma ei mõista, kuhu ta jääb! Ah, Leeni —“

Teenijate rõõmus ümin ümberringi oli äkitselt waikinud. Waikus tabas nii äkitselt, et kaubanõunik ringi pööras. Ta märkas, et teenijad ukse poole surusiwad.

„Mis neil on?“ küsis ta.

Proua wõttis mõlemia käega ta kaela ümbert kinni ja waatas armsalt ta otsa.

„Las, neid minna, Max, nad on selleks küllalt õrnatundelised, et meid nüüd üksinda jätawad. Minu Max, ma olen suure, suure julgustüki ette wõtnud. Ma ei suutnud aga enam pealt näha, kuidas salaigatsus sind närts. Ja nõnda otsustasin ma sulle selle eest, mis meie kord werise südamega kaotasime — üht —“

„Helene, sina — sina? Sina —?“ hüüdis ta aimates. Seal oli proua juba raamatukogu tuppa tõtanud ja tuli sealt tagasi. Käte peal kandis ta wäikest last, pikas pitsikleidis. Laps oli parajasti sügawast unest ärrganud waatas imestades ringi ja hõõrus oma wäikese ruskaga silmi.

„Max,“ hüüdis proua paludes ja nuttes, wärisewa häälega, „wäike Hilda palub sinult isaarmastust eluajaks.“

Kaubanõunik toetas ennast nõrgalt wastu seinale, nagu ei oleks tal enam jõudu ennast püsti hoida. „Helene,“ ümises ta nagu tagasi tõrjudes.

„Jäta siis laps üksinda mulle!“ karjatas proua temast wälesti aru saades. „Siin oli ju kõik nii mahajäetud, nii troostita, nii üksik! Mina ei oleks ilma

lapseta seda kauem enam wälja kannatanud, Max, luba ta mulle, ma wanutan sind!“

Keegi nendest polnud kuulnud, et all üks tõld ukse ette oli sõitnud. Keegi nendest polnud märganud, et üks nais-terahwas teenrile, kes imestades tagasi tõrjuda tahtnud, ühe lapse käte peale oli pannud, ja täpipealist juhatust andnud.

Helene Kraus ulatas wäikese tütarlapse paludes mehele wastu.

See waatas pisarsilmil mõlema otsa. Siis laotas ta käed pikkamisi laiati ja wõttis naise ning lapse ümbert korruga kinni. — Kumbki ei lausunud sõna.

Nad ei näinud ka mitte, et saaliuks ettewaatlikult lahti tehti. Teener, kelle selja taga uhkes kasukas naisterahwas ja kõik teenijad nähtawale ilmusiwad, pani ühe walges riides umbes kaheaastase poisipõrandale. Käeshoidis see suurt kuuseoksa. Naisterahwas sosistas talle midagi kõrwa sisse.

Ja — julgelt tatsutas wäike mees edasi, kõigutas oksa ja hüüdis waljult ja kurtmatalt: „Mamma! — Papa! Turt tiin!“

Helene Kraus waatas seda heledat, rõõmsat häält kuuldes kokkunult ringi. Peaagu oleks ta ehmatuses lapse oma sülest langeda lasknud.

Mees toetas teda ruttu. „Sealt tuleb minu jõuluringitus sinule, minu Leeni! Kurt Pfeifer tuli sinult emaarmastust paluma! Nüüd on meil kaks last —“ Ta lasi oma pisarad rahulikult woolata, kummardas poisikese poole ja tõstis ta tugewate kätega ülesse.

Laps hõiskas ja naeris: „Weel tord, weel tord!“

„Max,“ ütles proua, „Jumala pärast, mis peab see —?“ Aga juba sirgus ta käsi poisi järele wälja, nagu tahaks ta teda omale.

„See peab tähendama, et sina mulle ühe tüdruku ja mina sulle ühe poisi kinkisin. Nüüd peame mõlemad omale jätma wõi —“

„Ei! Ei!“ karjatas proua kirglikult, haaras poisi käe ja suudles seda südamlilikult. „Meie jätame mõlemad omale. Nad on ju nii ilusad! Aga mis sa ütlesid? Kuidas on selle wäikese mehe nimi?“

„Kurt Pfeifer. Notarius muretses ta meile ja on juba paberid ka kinnitami-

seks ette pannud. Kõik eeltööd on täidetud ja kõik meie soovi mööda. See wäike, waene mees on heast perekonnast. Ta isa oli ohwitser ja kukkus hobuse seljast. Ja ta ema —

„Max, Max, Jumala teed on imelised. See wäike Hilda on Kurti õde!“

Poolkohkunult lõi Kraus silmad laste peale. „Notarius ütles aga mulle, üks õpetaja tahta tüdrukut omale —“

„Tõsi, õpetaja Schmidt wõttis ta meie jaoks, minu palwe peale,“ ütles Helene.

„Missugune imelik juhtumine!“ Raubanõunik surus poisi oma wastu. Ta

oli sügawasti liigutatud. Ta silmad puhkasiwad abikaasa peal, kes nüüd häälitsema hakanud tütarlast armsalt suitgutas. „Kahekordne õnnistus meile, kahekordne õnnistus wäikesele õele ja wennale. Mina olen oma jõulukingiga rahul. Oled sa ka, Leeni?“

Ta lõi silmad üles, ja silm waatas silma. „Au olgu Jumalale kõrges ja inimestel hea meel,“ sosistas ta tasa ja lisas juurde: „Nii rohke õnne juures olen ma oma lapsepõlise usu jälle tagasi saanud!“

Aasta lõpul.

Saksa luuletaja Caesar Flaischlen.

Tule, unusta kõik mured,
mata kõik kurbused maha!
Ära karda, et sured!
Need kõik on tühised tülid
ja eluahela labased tülid,
mis südant süütumalt sööwad,
asjata haawu lööwad
ja teewad palju, palju paha!

Inimesed on ju niisugused —
seda ma tean!
Selle asemel, et ütelda:
Rõõmus ma olema pean!
saadawad oma ilusama aja
mööda tühja torinaga;
teewad oma maja
näotu norinaga
pahanduste pesaks
ja tülide tallermaaks;
jätawad südame sööti, kesaks;
elawad wäiklases waenus; pilkawad;
käiwad kohut; kadedalt kilkawad;
leiwakannikagi kisuwad
üksteiselt ülbelt ära nad . . .

Ei nad seda ju isegi taha . . .
Kuuled, ihkawad paremust,
ei salli paha . . .
Ütlewad; kui lahti saaks
sellest, mis must
ülekohus ja häbi,
parema elu läbi . . .
Ütlewad, räägiwad, soowiwad,
kuid lahti ei saa sest iial nad.

Ja nõnda on selgesti näha,
kui wähe, kui wähe
nad paremaks saawad!
Ju julgusegi nad kaotawad . . .
On, nagu saatust neid surwaks;
nad jääwad kurwaks, nii kurwaks! . . .

Mu Jumal, see üle wõiks nutta!
Kas siis keegi, ei keegi
neile siin appi ei ruttata?! . . .

Enam rõõmu! — Oh, ma tahaks,
et mu sulg muutuks sahaks
ja et wõiksin, kui olengi wäike —
seda nii suurelt kui päike
taewawõlwile kirjutada,
et üle ilma wõiks helendada
nagu lõkendaw tulejõgi:

Elage enama rõõmuga,
elage wäheima waluga!
Elage waenuta, wihata,
ilma imara ihata!
Põlake kurja ja kadedust,
lahkuge kõigest, mis autu ja must!
Ja et elu teid ei rikuks,
tehke ta rõõmsaks ja lustilikuks;
tehke ta taewa-andeks,
mitte waluks ja wandeks!
Elage enama rõõmuga,
Elage wäheima waluga!
Ja kui seda ju teate
ning weel meele peate;
kannatust, salliwust enam —
küll siis ka elu saab — kenam!

Sierra rööwel.

Ameerika-Saksa kirjanik Wilhelm Rhenius.

Fred Berk loobus pärast isa surma äritegewusest. Temal oli katusepapist himu täis; sest sellega oli wana Berk oma raha teeninud, mis pojale nüüd wõimaluse andis midagi muud teha ja eriti loodusteaduslisi ning kirjanduslisi huwisid taga ajada.

Fred oli ilus, aga waikselt ja tagasihoidlikult elaw noor mees ja umbes kolmkümmend aastat wana; ta armastas loodust ja kõike, mis roomab, lendab ja ronib, kuid oli ka luulele anduw. Tema luuletused olid ainsad, mis talle ta wäheste sõprade keskel teatud lugupidamise wõitsid; sest nad kuulsid mõnda neist wahetewahel, kui Fred heaks arwas neid mõne niisugusega tutvustada. Siin-seal ilmus mõni ta luuletus wõi jutt ka mõnes ajalehes luulenime „Manfred“ all. Et selle taga Fred Berk peitus, ei teadnud peale toimetaja keegi.

Inimesed ei saanud ta unistawast ja loodustarmastawast iseloomust aru. Tema isagi meelest oli see olnud jõe. Kuid see tuli wististi tema esiwanemate Euroopa werest, sest Ameerika pinnal see nii kergesti ei kaswa. Nüüd, mil isa surwe ja äriraamatute kallal istumine kadus, ei tunnud ta kalduwus enam takistusi.

Fred Berk oli omale Long Islandi kõrwalisemasse kohta ostnud wäikse koha ja elas seal nüüd oma armastatud tegewusele. Lootus eluseltsilist leida, kelle seltsis ta siin maailma kärast kaugel oleks wõinud hingede kokkõlas elada, oli tal juba hauda warisemas. Sest ta oli armastuses platoonik ja uskus, et niisuguse sobiwa hinge leidmine wõimatu on.

Siis kohtas ta Long Islandi wõsastikus ühel päewal mardikuid otsides üht noort neiut, kes enesele kimbu metslille noppis ja teda nähes kohkudes miljoniar Potteri suure mõisa poole ruttas.

Fred Berk seisis wõlutuna. Oli see wõimalik?! Kas oli tõesti midagi niisugust Long Islandil?

Ta laskis parajasti püütud mardika tähelepanemata maha kukkuda. Nagu unenõos läks ta koju ja heitis enda, kuna tal kedagi kaastundlikku hinge ei olnud, muusade käte wahel. Ta kirjutas leekiwaid laule, mida ta, kui aknad oli kinni pannud, nelja seina wahel waljusti deklameeris ja ägedasti punastas, kui selle juures juhuslikult peeglisse waatas. Kui kõik tunded olid wäljendatud, põletas ta kõik kaminas ära ja tundis siis äkki halli äripäewawiletsust.

Alice Potter oli rikka William Potteri seitseteistkümneme aastane tütar ja elas wanemate seltsis ka Long Islandis. Noor neiu oli parajasti Euroopast tagasi tulnud, kus ta wiimase wiilimise oli saanud. Teaduslik polituur oli aga olnud nii pealiskaudne, et juba tagasi tulles maha pudenes ja loomulikuks muutus. Alice oli tagasi tulnud samase loodulapsena, kui ta Euroopasse oli läinud; ainult ilusamaks oli ta sirguud.

Noortemeeste hulgast, kes teda warsti piirasid, polnud ta weel kedagi leidnud, kes ta ideaalkujule, millest ta wahetewahel unistas, kaugeltki oleks wastanud. Seal kohtas ta ühel päewal üht noort meest, kes ta unistuspildile peaaegu täpselt sarnane oli. See mees kogus ta isa krundi taga wõsastikus mardikaid ja neiugi oli sinna põgenenud, et paari pealetungiwa, eriti wastiku noormehe käest pääseda. Kui ta metsalille noppis, oli wõõras noormees ilmunud, ja tema oli ta eest plehku pannud nagu õnnetuse eest.

Neiu süütu rõõmsus oli seitsaadik kadunud. Unistaw pehmus waldas teda, ja see wäljendus wahetewahel walusmagusates pisarates ning Schuberti lauludes, mida ta oma waikses toas pianissimo mängis.

Fred Berk, kelle läbikäimine Potteritega siinamaani oli ulatanud ainult mõne wormilise wisiidini, katsus asja nüüd nii sisse seada, et ta alati Potterite pidudel wiibis, mida peaaegu iga päew anti. Kuid ta wahekord Alicega jäi õnnestawast teadwusest hoolimata, et ta tundeid wastati, segaseks.

Kuigi neiu silmad teda nähes särama ja põsed õhetama hakkasid ning temagi veri kiiremini tuikama löi, ometi katsus ta väliselt näidata, nagu oleks kõik korras. Ta esines kui platoonilik armastaja.

Noor neiu ei osanud aru saada, mis ta sellest pidi arwama.

Mrs. Potter aga sai sellest seda paremini aru. See elutark daam oli seda juba ammu „nuusutanud“, nagu seda suured ameeriklased mitte just ilusasti ütlevad, ja tal oli kindel nõu, seda kawatsust luhta ajada.

Mrs. Potter ujus mitte ainult ise New Yorgi seltskonna kõrgemates kihitides, waid ta oskas ka oma mehe samal kõrgusel hoida.

Bill Potteri warandus oli pärit wainaisalikust nõõbiwabrikust. Ta ilmutas küll siin-seal kalduwust alama rahwa tumedatesse woogudesse astuda, aga ta abikaasa energiline tõmme kiskus ta ikka jälle seltskonda tagasi.

Kuigi Potterite perekonnawapp muud ei olnud kui nõõp, millel kiri „Potter & Co“ peal, ometi oli mrs. Potter nõuks wõtnud, et see teda takistada ei tohi kõrgemate sihtide saawutamisel.

Tema tütar Alice pidi selle puuduse täitsa ja lõpulikult kaotama, pidi kompromiteeriwa nõõbi kohale kroonikese muretsema. Ja kuna ta südamewaluks seda Ameerika Ühisriikidest saada polnud, siis pöördusid ta silmad igatsedes ida poole.

Ja ühel päewal ilmuski üks niisugune erootiline olewus krahw Radowitshi kujul kusagil Euroopa sügawuses peituwast Kroaatiast.

Temast räägiti, mitte ainult, et ta poissmees olla, waid et tema suguwõsalossi juba waremalt üks krahw Radowitshhunnide wastu olla kaitsnud. Sellest aitas mrs. Potterile esiotsa, kuigi tal hunnidest ainult udune ettekujutus oli, ja ta wõttis krahwi oma wõimu alla, enne kui keegi teine seda sai teha.

Bill wõis waheajal nende õnnestawate kuulujuttude tõendamise eest hoolt kanda.

Krahw Radowitsh esitas ennast nii, nagu tema seisusest mehe poolt wõidi oodata. Ta oli ilus, sirge ja laitmata riides, wõrgutawalt mõjuwa mustade wurrudega ja sulatawate pilkudega mustais silmis. Peaaegu kõige külge-

tõmbawam oli see, et ta õige wiletsasti Inglise keelt rääkis, sest selles suhtes seisab enamasti suur wahe ühe sisse-rännanud krahwi ja ühe wäljamaa poeselli wahel.

Armastuswiisilise taktiga jättis krahw Potteri tüwinõõbi tähelpanemata, ja tema olek Alice wastu ei jätnud isegi kõige lihtmeelsema inimese rinda kahtlust, et ta põrmugi ei tahtuud wiiwitada miss Potteri oma Kroaatia suguwõsalossi nais walitsejaks tegemast.

Ka Alice sai sellest aru. Tema tundis ema nõrka külge ja oli küllalt kaua Euroopas wiibinud, et — vähemalt kuulu järele — krahwi nõrka külge tundma õppida. Nii riimus siis kõik hästi kokku. Aga selleks ei tahtnud ta ennast anda. Ah, kuidas ta armastusest raske süda armastatawa mehe poolt armastusawaldust ihkas! Ja see oli talle jultgust ja kindlust annud eelolewaks wõitluseks.

Fred Berki raputas see tema armastustawasse tõusew must pilw tema platoonilisest unistusest üles. Ta otsustas mehisel kindlust ära wõtta ja seda kõige maailma krahwide wastu kaitsta.

Aga walwelolew mrs. Potter tegutses kiiremini.

Kui Fred ühel päewal Potterite maija ilmus, oli kogu maja tühi. Perekond oli krahwiga ja teiste ärawalitutega San Franziskosse sõitnud, kust nad teekonda tahtsid ette wõtta Sierra Nevada mägestikusse.

Fred Berk julges waewalt ette kujutada, mis ligemal ajal Kalifornias kõik wõis juhtuda.

Ei! Oma kallimat ei tohtinud ta silmist lasta!

Kiire otsusega ruttas ta lähemasse rongi ja sõitis teistele järele.

Jõudes San Franziskosse, kuulis ta kerge waewaga, et kogu seltskond San Francis-hotelli asunud, ja wõttis enese selle ligidal hotellis korteri.

Nüüd alles küsis ta eneselt, mis ta siin peaks tegema. Järgnedes südame tungile, oleks ta krahwi kõige parema meelega wisanud San Franzisko lahte, kus see kõige sügawam oli, ja oleks ta ise oma kallimaga Fidshi saartele põgenenud.

Pika arupidamise järele otsustas ta Alicele kirjas oma tunded awaldada ja kirja talle kätte anda lasta. Oh, mrs.

Potterilt uskus ta, et see tütrele posti-kaudu tulnud kirja juba kätte ei anna.

Ta kirjutab kirja.

Järgmisel päeval, hommikul wara, läks ta San Francis-hotelli, et kellegile teenijale altkäe maksu anda, kes ta kirja Alicele kätte toimetaks.

Kuid hotelli suures kijas sattus ta Bill Potteriga rinnu kokku.

"Halloo, Berk!" hüüdis wana herra. "Teie ka siin?" Milline mõnus üllatus! Me läheme täna kõik Sierras seiswasse Yosemite orgu. Teie tulete ometi kaasa? Ärge rääkige wastu!"

Fred ei saanud midagi wastata, sest Bill Potter wõttis tal käe alt kinni, wiis ta lähemasse tuppa, lükkas ukse lahti ja lükkas ta tuppa.

"Siin on weel keegi, kes kaasa tuleb!" ütles ta muheledes.

Toas istus kogu reisiseltskond einelaul.

Mõni sekund walitses waikus, Berk, kes sel silmapilgul taewa õnnistuseks oleks arwanud, kui mõni naabruses seisew maja oleks õhku lennanud, tundis umbes tosina silmapaari koondatud tuld oma näol.

Wiimaks lahenes põnewus.

Seal leidis inimesi, kes sellest suurt rõõmu tundsid, nende hulgas üks noor neiu, kes waheldamisi kahwatas ja punastas; aga seal oli ka üks wihane ema ja üks Kroaatia krahw, kelle üllatatud näol selgesti seisis lugeda: "Wõtaks sind tont!"

Aga Fred oli kord siin ja ta tuli kaasa wõtta. Kuna küllalt taktikas oldi ja temalt ta reisi põhjust ei küsitud, siis hakkas ta, niipea kui kutse nendega ühes einet wõtta, oli wastu wõtnud, jälle kergemini hingama ja julges juba isegi Alice peale waadata.

Alice istus krahwi ja ema wahel, ja Fredil kukkus süda seda nähes saapasse. Kas suutis ta need iial barrikaadid eest ära koristada?

Pärast einet, niipea kui kõik tarwilikud ettewalmistused tehtud, algas reis kahes autos. Et Fred Berk sinna autosse ei sattunud, kus Alice istus, oli arusaadaw. Temale jäi nõrk lohutus vähemalt Bill Potterit oma kõrwal näha ja nii istuda, et ta üht pruuni lehwiwat loori ja wahetewahel ka üht taha-waatawat armast näokest sai näha.

Nii läks sõit lõunasse, siis risti üle ilutu Joaquinoru ja lõpuks suure mägestiku esimestesse kuulutajatesse, kus üksikud männad ja tammed, kaljurahnud ja kiiresti woolawad mägestikuojad mõista andsid, mis nüüd pidi tulema.

Kõrgemale üles kihutati, männad läksid tihedamaks, teed järsumaks, ojad weel kiiremaks. Siis tulid paksud mustad kuusemetsad. Ikka kõrgemale wiis tee. Aga weel ikka kaugel eemal sirasid igawese lume all peituwad mägestikutipud.

Fred Berk, muidu suur loodusesõber, pani toredat maastikku waewalt tähele. Tema istus oma kohal, ajas Billiga pealiskaudset juttu ja ei lasknud iial silmast pruuni loori.

Seal, kus tee järsu käänaku tegi ja ühelt pool sügav kuristik aigutas, kuna teisel pool paks mets kohises, jäi esimene auto äkilise nõksuga ja kõwasti pealelastud pressiga seisma. Teises autos olijad nägid oma wõorastuseks, et esimese auto juht käed üles tõstis ja tema järele ka sõitjad suure käraga ja hädaldamisega sedasama tegid.

Teinegi auto pidi tahes wõi tahtmata peatama.

"God damn!" ja "hold-up!" kirus Bill Potter ja ajas enda Fred Berki seltsis püsti, mõlematel käed rewolwri tasku küljes.

Silmapilk olid mõlemad autod paksumetsast wälja ruttawatest, näokatteid kandwatest ja sõjariistatega warustatud meestest piiratud, ja ka teises autos wiibijad pidid kategoorilisele nõudele: "hands up!" järgnema.

Siis pidi kogu reisiseltskond ühes autojuhtidega endate ääre ritta seadma, kõigil käed püsti.

Üks rööwlistest — nähtawasti juht — juhtis rööwimist, mida Sierra-rööwliste wiisakal wiisil toimetati. Mehed, eriti Bill Potter, kirusid, daamid seisid wärisedes ja kahwatult.

Fred Berk oli üldise segaduse ajal Alice kõrwale sattunud. Kroaatia krahw seisis teisel pool noort neidu rea otsas.

"Oh kui hirmus!" ahastas Alice.

"Toibuge, miss!" rahustas Fred, kellele see muudatus meeldis. "Niisuguseid asju juhtub siin peaaegu iga päew."

"Ma ei jaksa enam käsi püsti hoida," kurtis neiu. "Lasen ma nad maha, siis tehtakse mulle ots peale!"

„Hoidke minu käewarrest kinni — küll seda juba lubatakse,“ ütles noormees ja imestas isegi oma julgust.

Kui neiu ta käewarrest kinni wõttis, woolas külm ja palaw tunne kehast läbi ja ta süda löi Jankee-doodle taktis.

Selle wäikse stseeni ajal pomises krahw arusaamatuid kodumaawandesõnu läbi hammaste.

Nüüd tuli läbiotsimise kord Fredi kätte. Rööwel wõttis raha, uuri ja kaelasidemenõela; siis wõttis ta nooremehele rinnataskust ühe kirja wälja.

„Miss Alice Potterile,“ luges ta.

„Siin,“ hüüdis noor neiu kohmetult.

„Ohoo,“ hüüdis juuresseisew rööwisaalga juht. „See kiri andke siia!“

Ta silmitses läbi näokatte Fredi ja Alicet, Alicet ja Fredi. Siis ütles ta poolwaljusti:

„Kuna missil käed wabad pole, siis loen temale selle kirja ette.“

Järsku kahmas Berk rööwli kaelast kinni, aga kaks teist jooksid talle kallale ja seadsid ta jälle paigale.

„Weel üks niisugune liigutus,“ ütles rööwlite pealik ähwardawalt, „ja see kiri on ühtlasi Teie wiimane tahtmine. Et Teie selle kirja olete kirjutanud, on mulle nüüd selge.“

„Jätke talle ta tahtmine,“ kogeles Alice ja pigistas Fredi käewart kõwasti. „Tehke seda minu pärast!“

Rööwel awas kirja ja luges:

„Kallim miss Alice!“

Fred Berk tegi sõrmedega krampliku liigutuse õhus, nagu haaraks ta päästwanööri järele, et seda mööda üles pilwesse ronida.

Sügawas waikus, mis walitses, luges rööwel edasi:

„Ma et jaksanud Teist kaugel wiibida! Sest unustamata silmapilgust saadik, mil Teid Long Islandi wõsastikus nägin, olen ma kindel, et ma ilma Teie armastuseta ei wõi elada. Hirm, et keegi meie wahele wõiks tungida, närib mu südant. Andke mulle mõni sõna, mõni märk, mõni lootus! — Teie õnnis õnnetu Fred Berk.“

Nii Fredi kui ka Alice nagu õhetas.

„Alice, mu õnnetu laps!“ kurtis mrs. Potter põrutatult.

„Äraneetud poiss!“ urises Bill.

„Rahu!“ käskis rööwlite pealik. „Noh, kuidas on lugu, miss?“ küsis ta ja pani

püssilae kõwasti maha. „Kas tahate seda poissi saada?“

„Jah,“ wastas Alice waewalt kuuldawalt, püssiliigutusest hirmunult.

„Alice!“ kriiskas ema.

„Andke talle ta asjad kätte ja Fredile niisama; see olgu minu pulmakink,“ ütles pealik.

„Mis kuradi õigusega ta siin rahukohtuniku osa etendab?“ hüüdis Bill wihaselt.

„Selle õigusega!“ hüüdis rööwel ja patsustas oma püssile.

Wiimasena wõeti krahwilt ta wäärtasjad ära. Rahakott kõige esiti. Siis wabastas rööwel ta uuriketi westi küljest ja tõmbas seda siis nõksatades. Keti küljes rippus — wõti!

„Kus on uur?“ hüüdis rööwel wihaselt.

Kõrgestsündinu waikis.

Järgnes rinnatasku läbiwaatamine. Seal tuli esile üks kiri peenes ümbrikus.

Rööwel nuusutas seda.

Ta seltsimehed hakkasid liikuma.

„Ette lugeda!“ hüüdis üks nendest.

„Õhk on alles puhas!“

Pealik awas kirja ja luges:

„Dear krahw!“

Kui suurepärane oli ometi eilne õhtu, mis üheskoos mööda saatsime. Eriti pärast seda, kui ma warietees oma lolliid naljad ei tea juba mitmet sajandet korda olin ette leelutanud. See oli mulle wäga wastumeelt, et sa pärast tõesti esimese klassi õhtusööki weel oma kulduurigi pidid panti panema, sest et raha ei olnud. Noh, kui sa oled Potteri kuldkalakese kinni püttnud, küll sa siis enesele uue ostad. Siis koidab ka mulle ilusama tulewiku hommik, sest minu wõlad kaswawad kohutawalt. On wiimne aeg, et sa minu heaks midagi teed.—

Nagu kuulen, tahate Kaliforniasse sõita. Tarwita juhust, mu poiss, ja tule õnneliku peigmehena oma kallima juure.

Sinu M. A.“

Rööwlite brawoo hüüded lämmatasid Bill Potteri wihakisa, ja see kajas orgudest wastu.

„Äraneetud kaabakas!“ mõirgas ta krahwi poole.

„Bill,“ oigas mrs. Potter, „for God's sake! Ära meid weel enam kompromiteeri!“

Walju käsuga reisijatele, weel wiis minutit samasse seisakusse jääda, kadusid rööwliid metsa.

Pikkamisi toibus seltskond tarretusest.

* * *

Mõni kuu hiljem peeti Potterite juures Fifth Avenuel New Yorgis pulmad. Sel puhul pidas üks majasõber järgmise kõne:

„Meie sõbra Fred Berki armastuslugu algas Long Islandi wõsastikus,

muutus sõiduks üle kontinendi ja leidis lõpu Sierra Nevada mägestiku rööwlite juures. See kõlab õudselt, möödus aga weretumalt, sest püsse tarwitati seal ainult seisukorra selgitamiseks ja asja kergendamiseks. Järelikult tuleb meil selle armastuslepingu teostamise eest tänada ühte rööwliit. Sellepärast palun ma tahes wõi tahtmata tõsta oma klaasid ja minuga ühes hüüda:

„Elagu Sierra rööwel — kui ta weel pole wõllasse tõmmatud!“

Mõtted teelt teele.

Ameerika kirjanik Ralph Waldo Trine.

Kas tahad alati nooreks jääda ja nooruse rõõmsust ning ülewoolawust kaasa wõtta wanemasse easse? Siis pea üht silmas: kuidas sa oma mõtteilmas elad. Buddha, jumalik tõe ilmutaja, on ütelnud: „Waim on kõik; mis sa mõtled, selleks sa saad.“ Ja sedasama mõtleb Ruskin, kui ütleb: „Tee enda ilusate mõtete koduks. Keegi meist ei tea seni, millised nõidlossid me ilusate mõtetega wõime ehitada, lossid, mis kõigile tormidele vastu paneksid.“

Kas tahaksid kõik oma nooruse jõu, tugewuse ja ilu alles hoida? Hoiad nad alles oma waimus, kuhu sa ühtegi roojast mõtet sisse ei tohi lasta. Siis ilmuwad nad ka sinu wälimuses ja sa näed, kuidas su keha su waimu jälle toetab, sest keha teenib samuti waimu kui waim keha.

*

Ausad ja järelmõttlikud inimesed mõtlewad ikka ainult oma kaasinimeste heade külgede peale ning räägiwad ainult neist. Jah, wõib lausa reegliks ütelda: mida ausam, auwäärilikum ja järelmõttlikum inimene on, seda terawam pilk on tal teiste häid külgesid nägema. Kohtu- ja hukkamõistmise asemel töötab ta ainult enese täiendamise kallal. Sel teel saab inimene ikka tugewamaks, ilusamaks ja rikkamaks ja leiab kõige ilusama õnne üldises imestuses ning armastuses, mida temale igalt poolt awaldatakse, ilma et ta seda ise teaks. Niisugune elu on tõesti elamiswäärt.

*

Meie tunnistame enda sooks, kes pimedusest walgusele püüab. Me wiibime teel, mis mittetäielikkusest wiib täielikkusele. Kord jõuame sihile, olgu siin wõi tulewases elus. Oma jõudu ja aega tühja kahetsusega möödunud asjade üle pillata — on samasugune jõledus, kui tulewiku eest karta.

*

Kes alati kardab, alati arwustab, alati kurdab ja alati wangub, ei suuda midagi korda saata, ja enamasti on ta teistele raskeks koormaks. Ta seisab teistel risti tee peal ees ja takistab neidki edasi jõudmast. Ta awaldab kõigi peale, kellega kokku puutub, halwawat mõju ja takistab neid head tegemast.

*

Mil möödul meie armastame, sel möödul armastatakse meid. Kui me süda tunneb armastust kõikide vastu, kellega me kokku puutume, siis täidame me neid ise armastusega, ja armastuse soojendaw, parandaw mõju tuleb neilt meile tagasi. Kui tahame, et meid armastataks, siis armastame ise enne teisi.

*

Me awaldame mõju eeskujul, mitte eeskirjade läbi, elu, mitte jutlustamise läbi, tegude ja mitte kõnede läbi. Mitte armastama tähendab mitte elama wõi elawalt surema.

*

Kurbus.

Rootsi kirjanik Gustaw Janson.

Sõber jutustas mulle Kurbusest järgmise loo :

Olin noor ja suur igatsus elas mu südames.

Siis tuli Jumal, koputas mu uksele ja ütles :

„Kas sa ei soowiks ust awada külalisele, kelle ma olen kaasa toonud ?“

„Issand,“ kostsin mina, „ma igatsen niisugust külalist, kes suudaks mu igatsust rahuldada. Kas on see Rõõm, kelle sa mulle kaasa töid ?“

„Ei,“ wastas Jumal, „see on Kurbus. Ta on kõige parem külaline, kelle ma sulle wõin täna tuua.“

„Issand,“ ütlesin mina, „suur igatsus paisutab minu südant. Kurbus ei suuda mind aidata.“

Jumal silmitses mind lahke, seletamatu pilguga ja lahkus siis Kurbuse seltsis.

Mina aga läksin otsima Rõõmu.

Mõni aasta hiljem seisin ma Jumala ukse ees ja koputasin.

„Issand,“ ütlesin ma, „mu noorusaastad kaowad. Aga ma ei tahaks, et nad oleksid nagu weetilgad liiwas. Tahhan korda saata midagi suurt ja head, midagi, mis pärast ki meelespidamist wääriks. Sest muidu on minu elu nagu kadunud.“

Jumal silmitses mind tükk aega.

„Sa ei tahtnud awada oma ust Kurbusele,“ ütles ta. „Selle asemel läksid sa ja otsisid Rõõmu. Ja nüüd tahad sa korda saata midagi suurt ja head, enne kui su elu lõpeb. Kurbus oleks teinud su silmad rahulikuks ja selgeks, sinu südame puhtaks, sinu tahte halastawaks. Sul oleks tahet olnud abituid armastada ja Kurbuse käe kõrwal oleksid sa kokku saanud Önnega. Need, kes südamest puhtad, kes halastajad ja armulikud, on

rohkem wäärt kui suured teod. Nende järele tunneb Maailm nälga ja janu. Sina oleksid saanud üheks nendest, kui sa oleksid enesele walinud Kurbuse saatjaks. Tema oleks sinust wälja pigistanud kõige paremad omadused ja need puhastanud. Nüüd on sinu suur igatsus tumestatud. Sinu jalad wäsiwad lõbu ja edewuse radadel käies ja sinu käewarred on jäänud lödwaks, sest et sa neid sirutasid liig tihti maitsmise puu okste järele. Sinu silmad on segased, sest nad wäsisid Rõõmu otsides. Kuidas tahad sa nüüd weel korda saata mõnda suurt tegu ?“

„Issand,“ ütlesin ma silmi maha lüües, „kas ei wõiks sa Kurbust mulle nüüd seltsiliseks anda ?“

„Sinu noorusaastad on mööda ja sa ei wõi kunagi enam saada selleks, kelleks sa oleksid saanud, kui sa oma ukse oleksid awanud õigel ajal Kurbusele, kui ma temaga sinu ukse ees seisin. Aga ta wõib sinuga nüüd kaasa minna.“

Ja ma lahkusin Kurbuse seltsis.

Tagasi waadates nägin ma Jumala kõrwal Rõõmu, kelle silmad hiilgasid.

Ja rännak Kurbuse seltsis ei olnudki nii raske, kui olin kartnud. Mu kõnnak oli kindel ja rahulik. Mind piiras hädatus. Inimesed hakkasid igatsust tundma minu järel, sest Kurbus tegi minu käe pehmeks, mu hääle trööstiwaks, mu jalad abitarwitajate juure ruttamisel kergeks.

Kuid igatsus tuli mu südamesse tagasi. Aga ta ei ähwardanud enam mu rinda lõhestada. Ta tegi mu tugewaks, nagu seda teeb selge sügisõhk, ja tõstis mu kõrgemale laisklemise ja tühjuse kibedusest.

Ja siis õppisin ma aru saama Jumala sõnast : Öndsad on need, kes kurwad südames.

Kahetsejad.

Jaapani kogust „Heike-Monogatari“.

Kolm aastat wiibis Giwau keiser Kyomori kijas, kes, tema laulust ja tantsust rõõmu tundes, tema emale Tozi'le ja õde Ginyo'le iga kuu 100 wakka riisi ja 1000 untsi kulda saatis.

Kara prowintsist tuli õisilus kuue-teistkümneaastane tantsijanna Hotoke pealinna. Tema keha, mis sama ilus kui armastusjumala Bente keha, ta mäng, laul ja tants paenutasid kõik mehed tema alla.

Tema ise aga oli edew ja walitsus-himuline.

„Sest,“ ütles ta enesele, „miks nägin ma nii palju waewa kõiki laule ja tantse õppides, kui mul kawatus ei oleks kõige wägewamat — Kyomorit ennast — oma wõrku tõmmata. Ja ma ilmun tema ette, weel enne kui ta mind kutsub.“

Nii siis läkski ta ühel päewal Nisi-yatsu lossi, laskis enda keisri ette saata, kummardas ja ütles, tema olla kuulus tantsijanna Hotoke.

Keiser aga wihastas ja ütles :

„Tantsijannad tulewad ainult, kui neid kutsutakse, ja sind pole keegi kutsunud. Pealegi ole sa kes oled — Giwau kõrgusele sa ei tõuse. Mine!“

Ütles ja lahkus saalist.

Giwau aga pööras oma isanda poole:

„Tantsijannad tulewad tihti kutsu-mata. Sellepärast andke temale andeks. Ta on alles wäga noor ja ei tea weel, mis Teie juuresolekul kõlblik on wõi ei ole. Kas Teie ei näinud, kui koh-metult ta silmad maha löi? Olge ar-muline, oh, isand — ta nuttis ju — ja laske ta uuesti tagasi tulla, et ta Teie ees laulaks ja tantsiks!“

Kyomori täitis ta soowi ja saatis saadiku Hotoke juure.

Kiiresti tuli Hotoke tagasi ja Kyomori ütles :

„Sa wõlgned Giwaule tänu, et weel kord tohid minu ette ilmuda. Näita oma kunsti!“

Hotoke kummardas ja laulis ühe laulu walitseja kiituseks. Kõik, kes seda kuulsid, kiitsid teda.

Siis pani ta kandle käest ja tantsis — tantsis. . .

Tantsu nähes tõusis Kyomori oma istmelt ja ta unistawad pilgud libisesid üle öömustade juuste, üle siidiripsmete, üle kasteniiskete silmade, kitsa näo ja sihwaka keha.

Wiimaks lõpetas Hotoke ja tahtis lahkuda.

Aga Kyomori palus teda tungiwalt jääda ja jatkas :

„Kui sa wiiwitad Giwau pärast, siis saadan ma ta minema.“

Hotoke waidles :

„Teie ei unustaks teda ja Teil oleks temast kahju.“

Aga Kyomori raputas pead ja kir-jutas Giwaule lahkumiskirja.

* * *

Kui Giwau ka alati oli arwestanud lahkumisega, ometi ei olnud ta uskunud, et see silmapilk nii ligidal oli. . . Oo, kui walus on lahkuda kui inimene kolma aastat on puhanud sama puu warjus ja on joonud wett samast alli-kast!

Tookord kirjutas ta järgmise salmi :

„Miks lilledel on õitsta huwi üksainus suwi ?

Siis hukkuma end seawad :

sest sügistuuled karedad

nad kõik ju maha murrwad,

nad surema siis peawad!“

Kui ta omaste juure tagasi läks, nuttis ta walusaid pisaraid. Ema ja õde küsisid põhjust. Aga Giwau waikis.

* * *

Möödusid mõned kuud ; siis tuli Kyomorilt käskjalg, kes Giwaud lossi palus : Hotoke olla haige ja kurb, tema pidawat teda lohutama ja lõbustama.

Aga Giwau ei annud talle wastustki.

Ka teine ja kolmas käskjalg palusid ilmaaegu. Seal ütles ema Tozi :

„Walitseja tahtmisele wastuhakamine wõib meid kõiki surma saata. Nii siis seisab see sinu käes, kas minu elu weel edasi kestab wõi järsu otsa leiab.“

See oli mõõduandew. Ema soowi pidi Hotoke täitma.

Nii siis läks ta Ginyo seltsis, keda ta üksi jätta ei tahtnud, lossi ja katsus oma tumeda kleidi laiade warukate taha oma ikka ja ikka jälle esile tulewaid pisaraid warjata.

Hotoke tundis teda nähes sooja kaastunnet ja ütles oma isandale pehmeid sõnu.

Esiti tantsis Giwau, siis laulis ta. Laul oli järgmine:

„Kord seisin Hotokena hiilguses,
nüüd mööduwad tunnid mul leinates;
ei iial pea tundma Hotoke siin,
kui walus, kui walus on nutupiin!“
Kõik saalisolijad laulust pörutatud,
ja Kyomori palus teda sagedamini tulla.

* * *

Koju minnes wandus Hotoke :

„Kui nii pean edasi elama, siis on juba parem Futsi jökke hüpata!“

Ginyo ütles, et tema siis kaasa tuleb.

Kui ema seda kuulis, ohkas ta :

„Kui Teie, kes õitsewalt noored olete, seda teete, mis jääb siis mulle, kes ma elu kuristiku kaldal seisan, muud üle, kui sama teed minna?“

Giwau ehmatas : ema surmas süüdlane olla, see wõrdub seitsmele surmapatule.

Ja nii otsustas ta juba kahekümneühe aastaselt hakata üksiklaseks ehk patukahetsejaks ning lõikas oma läikiwad juuksed maha.

Üheksateistkümne aastane öde tegi sedasama. Emagi ütles : „Mis teen siin minagi oma walgete juustega?“

Nad läksid nüüd Saga taha mägestiku üksindusse, ehtasid enestele sinna ma-

dala üti okstest, mis sügistuul maha murdnud, ja waatasid palwetades täis igatsust tulewasele elule wastu.

* * *

Ühel õhtul koputati waljusti wastu pambuswõret, mis neil ukseaset täitis. Kahetsejad ehmatasid — sest keegi polnud siiamani nende juures käinud — ja awasid kartlikult.

Wäljas seisis Hotoke.

„Andke mulle mu siiatulek andeks,“ — ütles ta põlwili langedes — „tean, et ma seda wäärt pole, et teie kui pühad naised minuga räägite. Aga ma ei wõinud teisiti. Sestsaadik kui ma teie saatust nägin pidin alati mõtlema, et see mindki ootab. Kartsin talwe, mis lehed okstelt puistab. . . Kui kuulsin, et oma elu olete Buddhale pühendanud, palusin Kyomorit, et ta mu lahti laseks. Aga tema keeldus seda tegemast, kuni ma seda enam wälja ei kannatanud, waid hommiku-udu warjul põgenesin. Önn on meie elu igawene unistus, aga pimedus on kiirem tulema kui walgus. Mõned õndsad päewad elame ja lähene siis samm sammult pimedusele... Oh, lubage, et Teie seltsi tohin jääda!“

Giwau nuttis, kui seda kuulis ; isegi unes polnud ta Hotokest seda uskunud.

Tema ise oli kurbuse ja elutüdimuse pärast ilmast lahkunud, et nüüd ka 17-aastane Hotoke kõlwatust ilmast juba tüdinenud, see liigutas teda pisarateni.

Hotoke rebis oma riided, lõikas juuksed maha ja pühendas ühes teistega Buddhale lillesid ja häid lõhnu.

Tema elu oli nüüdsest peale meri ilma woogudeta. Soowitult elasid nad, kuni Buddha nad kutsus paradiisi.

Meie kohus aga on lillesid ohwriks wiia Giwau, Ginyo, Tozi ja Hotoke hingedele, kelle nimes üles on kirjutatud Gosirakawa püha templi kuldraamatusse.

Kohus.

Saksa kirjanik Hermann Hesse.

Kui külakiriku tornist kõlasid kuus lööki, kaugel wastukaja äratades, ärkas raudteeametnik Streu ja riietus ruttu, et alustada oma igapäewast tööd.

Teenistuse algusest saadik oli ta ikka ametis olnud sessamas wäikses jaamas—Wiini ja Praaga wahel. Tema oli pakikandja, piletimüüja, laternasüütaja ning roopaseadja.

Kuigi ta amet polnud väga raske — sõitjaid oli wähe, wäljaarwatud turupäewad, mil kogu ümbruse talumehed linna sõitsid — siiski oli ta väga was- tusrikas temale kui roopaseadjale.

Iga päew sõitis Wiini rong nr. 42 jaamast peatamata mööda.

Siis pidi tema jooksuma wahiputka juure, mis jaamast mõni sada meetrit eemal oli, et 15 minutit warem sisse- sõitwat reisijaterongi roobastele juhtida.

Kuna nüüd kuni kella kaheni rongisid enam oodata ei olnud, siis oli mees nii kaua waba. Ta elas teisel pool külas ja wõis nüüd koju minna lõunale.

Mees toimetas kõik hästi ja kiiresti, nii et ülemus temast suurt lugu pidas. Enam kui kord oli teda tahetud ülen- dada. Aga tema ei olnud tahtnud; tema armastas oma kodu, oma maja, ja ei olnud auahne.

Kuus aastat tagasi oli ta abiellu astunud noore Ungari tüdrukuga. Temale meeldis nende aias seisew maja, kust aasta hiljem wälja kajas Leeni naer. Majas walitsesid õnn ja rõõm. Streu ohwerdas kõik oma waba aja aia ilus- tamiseks — nii et kõik wõõradki aeda imestasid. Wiinamarjad kaswasid maja seina ääres ja paendusid sügisel mar- jade raskuse all.

* * *

Kui ta oli kodus kohwi joonud ja selle sisse kastetud leiba söönud ning warnast mantli wõttis, küsis üks lapse- hääl nurgast:

„Isa, ütle, kas pean sulle wastu tu- lema?“

Laps lebas woodis ja päikse kiired langesid temale.

Mees astus woodi ette, kus tütar lamas, ja suudles teda.

„Sa tead ju, laps, et ma seda ei taha, kui ilma emata ja üksi tuled . . . ja ema peab just sel ajal lõunat keetma.“

„Oh isa, ma tahan olla õige ettewaat- lik! Ütle isa, armas isa, et wõin tulla — jah?“

Isa ei julenud enam tütart rõõmust ilma jätta, mis lapse õnnelikuks tegi, ja ta lubas seda.

„Noh, hea küll — siis tuled!“

„Kui armas oled sa mulle nüüd, isa!“ hõiskas laps ja kaelustas teda.

Aga Stern ütles abikaasale:

„Sa ei lase teda milgi tingimisel mulle warem wastu tulla, kui weerand üks — ei?“

„Kui nõrk sa ometi oled!“ wastas see naeratades. „Pead ikka jälle järele andma!“

Ta näitas tütrele ja jatkas:

„See on juba ikka nii!“

Peale weerand üht ei tulnud enam ronge ja nii ei olnud siis enam häda- ohtu karta.

Juba läwel seistes, pööras Stern weel kord ümber ja ütles:

„Kui mõni wanker tuleb, Leenikene, siis hoia ikka hoolega kõrwale, kuuled sa! Ja ära mängi koertega. Istud ilu- sasti pingil ja ootad!“

Jah, isa.“

Nõnda tuli Leeni temale tihti wastu ja nad tulid siis kahekesi põldudewa- helist teed mööda koju. Isa hoidis ta käest kinni ja Leeni päris ühe ja teise asja kohta, mis nägi, temalt teateid.

Seda oma last armastas isa kõigest südamest.

Tema jumaldas oma last nii väga, et ta tihti otse hingepeina tundis, mis teda ikka jälle rahutuks tegi. Kord pii-

nas teda hirm, et lapsele mõni õnnetus juhtub, teine kord ehmatas ta koju tulles, kui last kohe ei leidnud. See oli hirm, mis aga hiljem last leides jälle rõõmuks muutus.

Sel päeval toimetas Streu oma töö jaamas nagu alati — rahulikult, peaaegu masinlikult.

Ta oli praegu laternad puhastanud ja tahtis parajasti ooteruumi puhastama hakata, kui kirikukell pool kaksteistkümme löi.

Sel kellaajal pidi ta kõik muu kõrval jätmä ja roopaseadjaks hakkama.

Ta wiskas luua nurka ja sammus wahiputka poole.

Mõne minuti pärast tuli reisijaterong — pikkamisi sõitis ta jaama, kuna wedur ähkis. Mees wiskas hoowa teisele poole ja rong sõitis teistele roobastele.

Siis ootas ta.

Warsti kõlasid kirikutornist kaksteistkümme lööki ja samal minutil teatas signaalkell tema kõrwal kiirrongi nr. 42. tulekut.

Möödus wiis minutit, aga kõik jäi waikseks.

„Noh,“ pomises Streu, „täna jääb ta hiljaks.“

Möödus weerand tundi — tema meelest oli see aeg aastasaja pikune.

Mitte enam paigalseismist wälja kannatada jõudes, läks ta teele ning wahitis, käed silmadel, rongile wastu.

Äkitselt kerkiski mäe tagant suitsupilw, kuna kellasignaali mehe kohale kutsus.

Üheksakümme kilomeetrit tunnis sõitew kiirrong lähenes ruttu.

Äkki karjatas Streu — ta oli näinud wäikest Leenit, kes, lillekimp käes, temale paha aimamata wastu tuli. Laps naeris ja keksis — ühelt liipriit teisele kargamine tegi talle nalja.

Kui laps isa jaamas igal pool oli ot sinud, läks ta ooteruumi ja istus pingile, nii, kuidas isa käskinud.

Kuid lapse kannatus katkes ruttu — lustiliku loomuga laps ei jaksa kaua paigal püsida.

„Kus võib ometi isa olla?“ mõtles ta ja wahitis igale poole ringi. „Siin on igaw istuda! Kui ma seda oleksin teadnud, ei oleks ma tarwitsenud nii ruttu jooksta.“

Tee ääres kaswasid kesa- ja rukkililled, kullasest wäljast heledate silmadena wälja paistes.

„Neist teen ma lillekimbu,“ mõtles ta, „sest isa armastab lille ja ei pahanda. Ma ei tee ju midagi paha!“

Põllult oli ta äkki isa näinud, kui see roobaste wahetele tuli, ja laps läheb talle nüüd rõõmsasti wastu, et aga rutemini isa juure jõuda, ilma et ta oleks midagi paha aimanud.

Aga isa peast käis kui wälg läbi.

Tema laps oli kadunud!

Pidi ta teda hüüdma? Temale hädaohust märku kisendama?

Kuid Leeni oli nii kaugel, et ta teda ei wõinud kuulda.

Kas pidi ta teda hoiatama? Et ta weel enam kohmetuks!

Kas pidi ta kiirrongi seisma panema? Aga kuidas? . . . Kuigi wedurijuht ta märguannet näeb ja wastu auru annab — on see ometi hilja!

Hilja! Tema laps on kadunud! Ei ole wõimalik teda enam päästa!

Aga . . . kui wälg käib see mõte ta peast läbi . . . Kuidas see ometi tuli, et ta kohe selle peale ei mõtelnud?.. Oli ju olemas weel üks wõimalus — ta wõis ju kiirrongi lasta teistele roobastele!

Kõik see oli tal wõimalik. Ta tarwitses hoowa ainult teisele poole wisata ja ta laps oli päästetud!

Päästetud! Kui armas ja magus oli see sõna ta kõrwadele.

Aga Issand Jumal — reisijaterong lähenes juba!

Oli sündimas raudteeõnnetus — raske, werine!

Külm higi tõuseb ta otsaesisele.

Aga mis kasu on tal neist wõõrastest inimestest, kui aga tema laps ellu jääks! Mis wäärtus on kõigil neil inimestel tema lapse kõrwal, kes ta elu rõõm ja õnn on!?

Aga südametunnistuse hääl on kõwem isasüdame häälest.

Ei, temal pole õigust selleks. Tema elu on reisijate päralt, kes ta ettewaatust usuwad. Ja sel, kellelt palju nõutakse, peab olema ka palju anda.

See kõik sündis ühes sekundis.

Kiirrong läheneb. Kõwasti hoiab ta roopapressi kinni ja rong kihutab sellest üle.

Siis aga — jõuab ronglapse juure.. —

Jõuetult kukkub Streu maha. Lamab liikumata ja ohkab. Tal ei ole julgust hirmsa asja peale mõelda, kuni üks hääl ta kõrwa juures sosistab:

„Oh isa, kuidas ma kartsin!“

Streu awab silmad. Kas oli ta mõistuse kaotanud? Kas oli sündinud ime, mida ta Jumalalt ei olnud julenud paludagi?

Tema laps elas — elas, tema armas laps! Temal oli jälle ta Leeni, magus Leeni!

Kaugele kaob kiirrong.

Ja kuna mees meeleliigutuses wäriseb ja last suudleb, ütlevad lapse sõnakatked talle kõik.

Kui wedur tuld sülitades lapse juure jõudis, kukkus see hirmu pärast pikali, ja rong sõitis temast üle, ilma et teda oleks puudutanud.

Juut ja mustlane.

Mustlaste keelest Marcel Arpad.

Juudil oli turuplatsil oma müügi-koht. Tema juure tuli mustlane ja ütles:

„Mul on pruudi jaoks tarwis paar rätikut!“

Juut tõi rätikud ja ütles:

„Siin on sulle kollane kui mesi, siin punane kui ehakuma, siin roheline kui puulehed.“

Mustlane mõtles:

„Sa kiidad mulle neid nii, et kõiki kolme tahaksin — punast, kollast ja rohelist. Aga mu kahekümneline lubab ainult üht saada.“

Ja ütles:

„Kas sul ei ole ka siniseid, nii sini-seid kui rukkilille?“

Ja juut ütles:

„Muidugi, näitan sulle ka rukkilille karwa rätikuid!“

„Noh, siis näita,“ ütles mustlane.

Ja juut kummardas oma kasti kohale ning otsis rukkilillesiniseid. Mustlane aga kahmas tal jalust kinni, wiskas ta kasti ja pani kaane lukku, üteldes:

„Nii, nüüd otsi mulle rukkilille karwa rätikuid!“

Aga Itsig kisendas:

„Oi, oi, oi, ongi juba käes — lase mind aga wälja, kallis mustlane!“

Aga mustlane oli juba läinud ja temaga ühes kolm rätikut — punane, kollane ja roheline. Ja ta wiis need koju oma kallimale ja see läks — siis kõige kolmega pühapäewa hommikul kirikusse.

Mees, kes maaferraft läbi kufkus.

Ameerika kirjanik Carolyn Wells'i romaan.

8

„Ei ole kahtlust, need kristallid on ühe ja sama käe tehtud,“ ütles Wise pärast täpset sõrdlemist. „Aga kui Rivers selle joonistuse tegi, siis pidi ta Gately tapmise päeval sin toas wiibima, sest mulle helbi, et sin kõik kuuwatuspaberid iga päew wahetatasse.“

„Wahest istus ta siin ja rääkis Gatelyga ning kritseldas ise selle juures teadmuseta,“ ütles Bizzi.

„Wõimalik ka, et ta telefoneeris,“ lausus Wise. „Aga sest pole lugu. Kui ta aga sel

päeval siin wiibis! Aga mis ta siin otsis — ja kes ta on?"

"Tema on mõrtsukas," ütles Zizi hääl-
tult, ja ta suured mustad silmad wahtisid täh-
jusse.

"Noh, kuule, Zizi!" Wise raputas teda.
"Arka! Ja ära tee kõige pealt lähematuid ot-
susi. Tema mõis ju hommikul siin kätä Jumal
teab millise lühise asja pärast. Tarwis on
teada saada, mispärast ta siia tuli ja kes ta on.
Otselohje seda küsida ma ei tahaks. Praeguses
amneestiasisuforras mõiks see tema mälestuse
äratada — mõi —"

"Mõi ta kaotab mõistuse!" aitas Zizi.
"Aga kui tõde walge ette tuleb, siis ilmub ka,
et Rivers selle teo on teinud täie mõistusega
ja ise oma käega."

"Walt, Zizi! Kui sa nii kolemaid asju mõt-
led, siis hoiat nad omale! Mina usun seda al-
les siis, kui mind selleks sunnitakse. Minu ween-
dumise järele on — mõi oli Rivers täis mees.
Mina usun isegi seda tema tõendust, et ta maa-
terast on läbi kukkunud."

"Miks?" hüüdis ma imestades. "Teie
usute, et ta kufagil põhjas sisse kukkus ja New-
Yorgis wälja tuli?"

Wise naeratas.

"Seda just mitte," ütles ta. "Aga oletame
lord, et ta kufagile kaewandusse kukkus ja selle
läbi oma mälu kaotas, siis New Yorgi sana-
tooriumi ramitsusele wiidi, põgenes ja siis
meeletumas olekus Gast Riversi jooksis. — Mui-
dugi ei tea ma kindlat, aga tõesti mõib midagi
olla juhtunud, mis talle armamise andis, nagu
oleks ta maaterast läbi kukkunud."

"Ah mis, mina seda lollust ei usu!" was-
tasin mina. "See on eht luulekujutus. Mees
on lihtsalt kukkunud mõi hoobi pähe saanud.
Aga see ei ole nüüd tähtis. Igatahes peame
neid uusi jälgi jälgima ja nägema, kas tema
istku kohta midagi teada saame. Tema ise ei
mõi melle mudugi ütelda, mis ta siin otsis —
kui ta sedagi ei mäleta, et ta siin on olnud."

"Wahest teab ta seda ometi," pomises Wise.

"Ei!" Zizi raputas energiliselt pead. "Kes
ta ka on, otselohjene ja armameelne on herra
Rivers."

"Noh, igatahes peame need toad weel furd
põhjalikult läbi waatama," wastas Wise.
"Mõiks ju olla, et midagi oleme tähelepäna-
mata jätnud, mis herra Riversi peale mõiks
tähendada."

Ta hakkas kirjutuslana sahtlid sorima ja
leidis sealt paberid, mis tal furd juba olid
läes olnud.

"Kui ma nelst ometi aru saaksin!" ohkas
ta. "Wahest tähendawad need hotellid nimed

mõnda salakirja. „Hotel Gotham, 10 detsem-
ril“ mõiks wahest tähendada, et sel päewal
mõni weolaew teele läks. Aga õieti pole see
enam tähtis, sest mele teame ju nüüd, et Gately
oli isamaa äraandja!"

"Jah, aga herra Rivers?" küsis Zizi. "Mis-
sugust oja etendas tema selle juures?"

"Afi näib olemat paha," mõndas Wise.
"Tema on tol päewal salamahiti siin olnud s.
t., ta pole büroosse läinud Jenny toa kaudu,
sest Jenny teda ei tunne, ma küsisin temalt seda.
Nii siis tarwitas ta emba kumba teist ust mõi
sõidutooli. Igatahes o'i talle tähtis, et keegi
ta külastäiguft midagi ei teaks. Järelikult on
ta Gately kaasfüüblane, arwatawasti ka Rod-
mani oma. Ühetaolised feltiwad ühetaolistega.
Nad kõik kannawad isamaa äraandja Kaini
märki."

"Ei!" kisendas Zizi kirglikult. "Minu tore
herra Rivers äraandja ja nuuskur ei ole!
Temal pole äraandmisega wahematti tegemist!"

"Aga Te ütlesite ja ise, et ta mõrtsukas
on! ütlesin m'na."

"Noh mõrtsukas on igatahes parem kui
nuuskur!" Zizi wärises otse ärewuses. "Nuus-
kimisega wõrrelbes on mõrtsukatõõ weel päris
wiikafas töö. Oo, minu tore herra Rivers!"

Ta hakkas nutma.

"Ätame ta rahule," ütles Wise mulle tasalesti.
"Eas ta nutab enda furd tublisti wälja — see
puhastab õhku, teate! Nüüd mõtleme furd jä-
rele, Brice. Et Gately süüblane on, peate mõn-
dama!"

Ma waitisin murelikult, kuigi ma seda ikkagi
weel ei jaksanud uskuda.

"Tema oli üldse kummaline mees," jatkas
Wise. "Tal ei olnud palju sõpru ega ka palju
suurt läbikäimist, aga ta wõttis salamahiti wastu
wõõraid, kes salateel tema juurde tulid ja sealt
lahkusid. Kõik see lases oletada, et tal midagi
oli warjata."

"Teil mõib ju olla õigus, Wise," ütlesin
ma tufaselt. "Aga me peame ometi mõrtsukat
edasi jälgima. Mulle näib, nagu ei jõuaks me
ses suhtes küllalt edasi."

"Weel mitte, aga warsti," wastas Wise.
"Kirmes on juba puu juure külge pandud —
mele oleme õigetel jälgebäl —"

"Kas arwate sellega Riversit?"

"Mõib olla ka seda, olguft et mina seda
nii kindlasti ei usu kui Zizi, et ta mõrtsukas
on. Aga — mistarwis kätis ta siis küll siin?"

"Mistarwis? Kes teab tema põhjust?
Neid on tuhat. Ei mõi ju ometi igast inime-
sest, kes sel päewal siin toas läis, oletada, et
ta peab Gately mõrtsukas olema!"

„Oletada võib seda igastühest,“ vastas Wije. „Peab filmaspidama loif. ja kõigilt teadeteid pärima.“

„Noh,“ seletas minna vastu tahtmist weendunult, „mis minusse puutub, siis tahan politseist järele küsida, kas wahpeal wahest ei ole juhtunud midagi tähtsat.“

Ja asi oligi nii.

Ma kuulsin mitmesuguseid asju.

See politseist o'i ühes lähedalseiswas wäit-fes suwituskohas ühest aiamajakasest leidnud täieliku ja wäga kõwa avaraadi traadita telegraafi tarwis ja selgusele jõudnud, et selles majas elas nähtawasti õige süütu wana abielupaar, kes aga tõepoolest Sadie Kenti teenistuses seisis. Seal oli samati leiitud hull New-Dorgi hotellide kirjapooznoid. Nii selgus, et need pealkirjad ja numbrid tõesti olid olnud salakirjaks.

Nüüd mõtlesin ma selle üle järele, mil kombel ja mil mõõdal küll Riversil wõis selle asjaga olla tegemist. Et ta tol õnnetul päewal Gately juures büroos oli käinud, oli kaunis kindel. Ma ei uskunud filmapillkugi Bizi meeleit mõte, et Rivers Gately tapvis — aga büroos oli ta küll kahtlemata käinud.

Äkki tuli mulle üks mõte kas ei saaks Rivers wahest oma amneesast terweks, kui ta kord Gately tubadesse wiibi? Tõsi küll, selleläbi wõis ka awalikuks tulla, et ta mõrtsukat oli, aga kui ta külas: a'gu ilmsüütu põhjus selgus, seda parem — see mees oli seda wäärt!

Nii siis läksin tema juurde ja ta wõttis mu rõõmuga vastu.

„Äi lähed ikka keerulijemaks,“ ütles ta, kui ma temaie Sadie traadita telegraafist julustas-in. „Armasin lohe, et see isik selle kogu loo keskpunktiks oli. Tema wõrgutas teisi ja on minu arwates kas enne wõi pärast tegu abiline wõi kaasjüüdlane olnud.“

„Kaasjüüdlane mõrtsukatöö?“ küsisin ma.

„Noh, wõib olla mitte otsekoheselt aga, et ta läed selle juures tegewad olid, usun kindlasti. Etalagul töötas ta Gately kallal Rodmani kaudu ja siis, kui Gately pehmeks tehtud, läis ta ise tema juures fikse ja wälja.“

„Mul on preili Rahnorist kahju,“ ütlesin ma ja filmitsefin teda margjelt kõrwalt.

„Mul ka,“ vastas tema awameelselt ja süütult kui loolõpplane. „Tahan Teile tunnistada, Price, et ma seda neitut armastan. Ma armastan teda esimesest filmapillgust saadil, mil teda nägin. Aga — mõistke mind dieti — lootuseteta. Sial ei kofi ma neitut, kuni mul temale pole pakkuda nime. Ja kust pean ma nime saama? Ma ei tea ju ikka weel, kes ma

olen! Ei, kuigi ma ei ole pessimist ja arstid mulle üt'ewad, et mu mä'u iga filmapi k wõib tagastitulla — niisugusele wõimalule oletusele ei wõi ma oma elu warjada. Arstid tõendamad, äkiline ärritus wõiks mu mälu jälle äratada — wõi ka mitte. Nad üt'lewad, meelega ei saawat seda teha — see pidada olewat jubus, mis mu peajus uinuwad rahud jälle äratab — wõi ni umbes. Mul pole nende tehnilisi terminisid enam meeles.“

Ta õigas käega wäsinult üle otsaesise.

Ma olin kimbatuses. Kindla nõuga silitunud, teda kaasa wõtta ja Gately tuppä joonistuse ette wiia, ei julenud ma seda nüüd, mil ta armastust Olive vastu teadsin, teha, kartes, et see talle Gately loo selgeks teeb. Seft Olive oli — kuigi teisel kombel — ta mulle armsaks saanud ja ma uskusin, et temagi Riversit armastas.

Aga minu kohusetunne wõttis.

Ja ma ütlesin:

„Rivers, ma palun Teid, tulge minu seltsis Gately büroorumidesse. Teie ei o'e ju weel seal käinud. Eks ole, Teie wõiksite ju seal ka mõne asjaolu leida, mis meile on nõgematuks jäänud?“

„Tulen kaasa!“ vastas tema elawalt.

„Olen seda dieti juba ammu soowinud. Mitte, nagu wõiksin, minna seal midagi uudist leida. Aga ma lähen üldise huwi pärast, teate. Seft ma otsustasin ju Gately mõrtsukat ja kadunud Amory Manningit otsida!“

17.

Bizi mõte.

„Ta kardab,“ ütles Nora ja noogutas targalt pead, kuna ta filmad mureliku ilme omastid.

„Kardab — mida?“

„Tõtt. Meie sõber Rivers pole ju nart, herra Price. Ta tunneb selle loo ükifikasju täpselt. Ja Bizi teab seda. Ta näeb Riversit ju iga päew, seft ta käib seal majas fikse ja wälja. Mitte, nagu arwaksin ma Riversit lai k-lejats! Wastuotssa, tema on wäga tegew.“

„Mis ta siis teeb?“

Me istusime minu büroos ja ootasime Riversit, kes oli töötanud tulla Gately ruume waatama. Nüüd oli lubatud ajast juba ligi pool tundi möõdunud, ja et ta mitidu alati oli o'nud täpne, siis imestasin ma seda.

„Mis see on, ei oska ma ütelda, aga Bizi teab seda ja jutustas mulle. Tema näeb loif. Ta ütles ka, et Rivers Olivet armastawat, ei

tahtvat seda aga neiu ütlelda, sest et tal nimi puudub. Aga Zizi kinnitab, et Rivers ööb ja päevad püüdnud oma nime meelde tuletada, ja usub kindlasti, et see tal mitmats korda lühed. Peale selle on ta wahetpidamata Gate'y mõrfsukat ja Manningit jälgimas. Nii on tal alati palju tegemist."

"Miks peaks ta siis kartma sitta tulla?"

"Sieri ei tea ma, kas ta tulla kardab, aga ma tean, Zizi armab võimalikult, et ta Gate'y mõrfsukas on ja minagi usun seda peaaegu. Lumehelehoonistus tõendab kahtlemata, et ta tapmisepäeval seal wiibis, ja kuna ma ei tea, mispärast, siis on see ikkagi mõeldaw. Kas ei võiks ta seda wahest aimata ja sellepärast karta, et siin ta kartus tõeks saab?"

"Armas taewas, Nora, mispärast peab siis just teema selle mõrfsukatöö teinud olema, ifegi kui ta seal oli? Tal võis ju tuhat teist põhjust olla sinna minna. Näituseks võis ta olla kaubareisija, kes pitsisid müüb ja joonistab."

"Mõnikord kõnelete tõesti kui lammas — herra Brice! Reisi! Herra Rivers! Wõin Teile ütlelda, et ta midagi hoopis teist on olnud — vähemalt õigusteadlane!"

"Wähemalt!" kordasin ma pilkawalt. "Nii madalaks ei hinda ma oma elukutset ometi mitte."

"Jah, Teile teete ta paremaks oma suursuguse mõiste poolest," wastas nein, ja ta halid filmad waatafid mulle wä ludes otja.

Pean tunnistama, et ma hakkasin neid halle filme ja ta omanikku armastama ja eneses juba kindel olin, et pärast Gate'y asja lõpetamist need soojad filmad omaks kawatsen teha.

Aga esiofta pidin kõik kõrwalekaldumad mõtted tagasi tõrjuma ja jäin nüüdki ainult selle juurde, et Riversi tulemata jäämise üle imestust awaldas.

"Wahest kufkus ta jällegi maakerast läbi," wastas Nora.

Ma otsustasin nüüd Riversile kõlistada, ja kui ma wastust ei saanud, kõlistasin preili Raynorile.

See wastas ärewal toonil, Rivers käinud poole tunni eest tema poole ja palus mind tungwalt filmapilt tema poole tulla.

Muidugi läksin filmapilt teele.

Ja leidstin preili Raynori kummalises meeleolus. Mulle näis, nagu oleks ta midagi leidnud ja kardaks seda nüüd kogemata ilmutada. Aga kui ma teda palusin minu wastu awalik olla, siis seletas ta, et tal midagi salata ei olla.

"Mina ei tea midagi, herra Brice," kinnitas ta. "Wähemalt ei midagi uudist, — et midagi, mis ma Teile juba ei oleks ütelnud.

Herra Rivers käis tänna hommikul siin ja ütles, kuigi ta mälu lonkawat, olla tal ometi tume tunne, nagu oleks ta siis mõnda paberit otfimas olnud, kui maakerast läbi kufkus."

"Kas läts ta siis maa sisse, et seal paberi otfida?" wastasin mina naeratades.

Aga preili Raynor wastas üsna tõsiselt:

"Ei, seda mitte, aga ta usub, temale tehtud ülesandeks õige tähtsal paberit otfida, ja kuna ta seda otfinud, olla ta kogemata maakerast läbi kufkunud ja ehmatus olla talt mälu rõõwitud."

"Sest põhjustest aitab!" hüüdsin ma tahtmatult.

Olive ajas pea selge.

"Do, ma tean, et Teile seda ei usu," wastas ta. "Peaaegu keegi ei usu seda, aga mina usun."

"Ja mina ka!" kajas Zizi hääl.

Nagu harilikult põlnud keegi ta tulekut näinud, ja nüüd istus ta äkki nagu lumetormist toodud Olive kõrwal diivanil.

"Mina tunnen herra Riversit wäga hästi," seletas ta nii tõsiselt ja kindlasti, nagu oleks ta olnud tema amelik kämees, "ja mis ta ütleb, on tõsi, kuigi see ustumatult kõlab. Tema kinnitab, et ta maakerast on läbi kufkunud, — jrelilikult on ta maakerast läbi kufkunud, ja — oleme rääkind!"

"Brawoo, Zizi, Teile olete tubli mõtluseltsiline!" hüüdsin mina. "Kas tohtin nüüd küsida, kuidas ta selle kunstlikuga sai hakkama?"

"See selgub õigel ajal!"

Ta wahetis mulle mõistatuslikul ilmel näkku.

"Teie olete wäike sfinks, Zizi," tähendas Olive armsal toonil. "Tema weendumus on nii pörutamata, et teiste peale üle läheb, herra Brice. Proua Bail peab kõike, mis Zizi ütleb, ewangeeliumiks."

"Ja mis ütlete nüüd, Zizi?" küsisin mina naeratades.

"Silmapiik mitte midagi muud, kui et herra Rivers aumees ja kõrgesti haritud inimene on, et ta mälu juba pikkamisi paranema hakkab ja et ta paberi kätte saab, kui ta seda tahab."

"Ja wahete üteldes on ta Amos Gate'y —"

Kõle karjatus Zizi suust sundis mind peatama. Ta kargas püsti ja tantsis, sõrm suus ja nägu walusasti kupra kistud, toas kui meeletu ringi.

Olive ruttas temale appi, ja proua Bail tormas tuppä küsima, mis sündinud.

Kuna mõlemad daamid tema ümber talitastid, heitis Zizi mulle üle Olive öla nii ilmele hoiatava pilku, et kohe aru sain, mis otstarve tal selle allatama etendusega oli: ta ei soovinud, et ma kahtlusest Riversti vastu räägiksin.

Ma noogutasin sõnakuulelikult pead, mispeale Zizi särades ja kibistades seletas:

„Minuga on lugu nagu „Alisega imemaal?“) Weel pole ma enesele sõrme torganud, aga tulevikus sünnib see wististi.“

„Miks Te siis nii hirmsasti karjusite?“ küsis proua Bail pisut ärritatult, kuna Olive teda ainult naeratahes silmitses.

„Kui Teie kord daami tundsite, kes peaaegu huffus — kas tema siis samati karjus?“ küsis Zizi süütul näol.

„Jah!“ hüüdis proua Bail. „Aga kust Te teate, et ma kord nägin, kuidas üks daam peaaegu huffus?“

„See on mõtete lugemine!“ wastas Zizi lõbusasti.

Siis ilmus Wise ja astus murelikult Olive juurde.

„Doon Teile kahjuks pahad teated, preili Raynor. Aga kord peate ju ometi kuulma, et —“

„Tean,“ ütles Olive wahwasti. „Teie tahate mulle ütelda, et minu eestseisja sugugi nii hea inimene ei olnud, kui ma seda arwasin.“

„Jah, nii see on,“ wastas Wise ja seletas siis lühidalt, mis me Gately kohta olime juba teada saanud.

Olive kahwatas ifka enam, aga kui Wise lõpetas, siis tähendas neiu:

„Wahest on see parem, et onu Amos seda — seda häbi enam ei näinud.“

„Täitja,“ wastas Wise kergendatult. „Sa mina loodan, et ka warsti teada saame, kes ta mõrtsukas oli. Herra Rivers on sõjateele läinud —“

„Arwan oma kohuseks Teile teatada, et herra Rivers täna hommikul siin käis ja mulle seletas, tal olla tunne, nagu hakkaks ta mälestus jälle ärkama,“ ütles Olive.

„See rõõmustab mind! Kus ta on?“ küsis Wise.

„Ta läks minema — ei tea kuhu —,“ koheles neiu tuikawail huulil.

Meie kõik mõistime, tema kartis, et Rivers ära põgenes, niipea kui ta mälestus uuesti ärkas.

„Põid muntuks heaks!“ seletas Zizi kindlasti „Herra Rivers jääb selleks, kes ta on. Ta tuleb warsti ja ta toob otstawa paberi kaasa.“

„Mis paberi?“ küsis Wise.

„Noh, paberi paberi,“ pilkas Zizi. „Kas olete siis italgil kuulnud asjast räägitawat, milles juttu ei oleks paberist, oh tart mees? Noh, ja tema otstb paberit, mida meile selle loo seletuseks tarwis on.“

Wise naeratas ja pööras jälle Olive poole.

„Subage, et Teilt mida küsin, preili Raynor,“ ütles ta. „Kas — olite Teie herra Manningiga kihlatud?“

„Ei herra Wise,“ wastas neiu punastades. „Tema oli minu sõber, keda ma oma austastin ja imestastin, muud midagi. Ah, mah kardan waga, et ta enam ei ela.“

„Miks?“ küsis Wise tõsiselt.

„Oh, tema oli ju riigisalateenistuses ja wiibis sellena mitu korda elu hädaohus. Ja ma usun, et ta too'lord selle nuuskurisalga jälgil oli, kellega Gately ühenduses seisis. Mõnesugused asjaolud, mida ma teistti ei oska seletada, on sellele mõitele wõinud — muu seas see põlgus, mis herra Gately tema vastu ilmutas. Ah, kõik on nii keeruline ja mõistatustlik!“

Aga üht tean ma, herra Riverst pole selle kõigea midagi tegemist —“

Nende sõnadega hakkas Olive metsikult nutma ja lahkus oma ustawa Zizi seltsis ruttu toast.

„Tahaksin loota, et tore herra Rivers warsti jälle tagasi tuleb!“ hüüdis proua Bail murelikult, kui üks nende taga kinni läks. „Minu armas Olive armastab teda ju nii palawasti!“

„Mis?“ hüüdis Wise. „Preili Raynor armastab — Riverst! See ei lähe! Mu Jumal, me ju ei aimagi weel, kes ta õieti on! Ta wõib ju mõni kõige alatum õnnelik olla!“

„Oh ei, ei,“ waidles proua Bail. „Tema on ilus ja peen herra!“

„See ei puutu asjasse!“ wihastas Wise.

„Kui mul ka lahju on niisuguseid sõnu tarwitada, siis on ometi herra Brice ja minu kohus preili Raynori kasust kaitsta. Dige kohtlane peab ju wähemalt teadma, kust ta pärit on ja mis nime ta kannab. Ja siis weel — pole weel sugugi kindel, kas ta mitte po'e Gately mõrtsukas. Et ta Gately juures on käinud ja tema wastas kirjutuslaua ees istunud, on kindel — ja kui ta teda ka maha ei lastnud, siis puuduwad meil ometi tunnistused ja tõendused tema süütusest!“

„Mis Te ütlete!“ hüüdis Zizi kellahääli.

Nagu tormituul lendas ta saali ja wehhtis detektiivit mina all rusikatega.

„Mina ei taha niisuguseid asju kuulda! Herra Rivers on aumees!“

*) Ameerika muinasjuturaamat lastele.

„Jah, sina oled tema uštaw kaitaja, Zizi!“ ütles Wise pisut rahulikumalt. „Aga ja tead ju ometi, kuidas loob on.“

„Mul on iseäralik mõte,“ seletas Zizi! ja tagus ühe käega teise peopesa. „Paljugi võib teada ja mitte teada. Mina aga ütlen Teile, minu mõtetest ei käi midagi üle!“

18.

Puhas kui kristall.

„Sumal terwitagu teid — kõik koos! Mis on, Zizi? Mina toetan Teid! Minu peale võite kindel olla — viimse filmipilgunt. Ja Zeusi juures, Br'ce, ma usun, et lähened sellele. Ei, täitsa pole mu kadund mälu mul veel mitte kaelustpidi finni, aga kerge walgustuma langeb juha minu tumedasse, mõistatuslikku minewikku. Sellepärast jooksin tuliseil jalul oma ihuarsti juurde. Doktor Rankin on see. Ja tema ütles, see olla algus ja nüüd võiwat ma iga filmipilt jälle kui normaalne ja tarwili'ult ristitud kaaskodanik imestawa maailma filmade ette astuda.“

„Südamlik õnnesoow, wanapois!“ ütlesin ja pigistasin soojalt ta kätt. „Nii siis: üles wõitlusele!“

„Oh, kui ilus see võib olla, kui Teie jälle iseenelega tutawaks saate!“ hüüdis proua Bail ärewalt. „Mõtlege, ma tundsin kord meest —“

„Jah?“ julgustas teda Rivers oma lahkel kombel. „Ja mis sellest õnnelapsest sai?“ Aga Wise oli kärsttum.

„Wabandage, proua Bail,“ ütles ta ruttu. „Aga mul pole enam aega ja sellepärast pean ma herra Riverfiga esiti veel mõne sõna rääkima.“

„Kas tohin tuppä tulla?“ naerataw Olive istmus läwele. „Kas on minu tulek soowitaw?“

„Kas Teie tulek soowitaw on?“ küstis Rivers.

Tema säraw, igatsew naeratus oli liigutaw, sest ta kustus sama ruttu, kui ta neiu oli teretanud, kui ta ennast äkki nähtawa wae-waga kofku wõttis, neiuile wiisakalt, aga pisut wormilikult wastu astus ja tooli kohale lüfka, mis juures ta ütles:

„Teie tulek on alati soowitaw!“

Zizi kaitestas wäikuse, lüna ta liigutaw-paluwalt ütles:

„Benny Wise, mina tahan oma tahtmist!“

„Mis ja siis tahad?“ wastas salapoliitseinil pehmesti.

„Mina tahan, et meie kõik — kõik koos — Gately büroosse lähesime —“

„Teie! Mina olen nõus!“ hüüdis Rivers elawalt. „Brice, wabandage, et ma meie kofkurääkimise unustasin! Pidin tingimata doktoriga rääkima. Nii siis täiuke selle wäikse nõia tahtmine ja sõidame kõik suures autos sinna.“

Olive kartis oma eestseisja tuppä minna, aga Zizi julgustas teda, tõi talle asjad kätte ja pani ta walmis nii hoolikalt, nagu oleks ta neiu ema olnud.

Proua Bail aga oli kofhe nõus ja jookkis üles teisele korrale oma asju tooma.

Bangamajas läksime esiti minu büroosse, kus ma Olive oma sekretäärile esitasin ja temalt küsisin, kas ta ei tahaks parem siin meid oodata. Aga Olive seletas:

„Ei, tulen kaasa!“

Ja nii läksime kõik Gately büroosse.

Mina olin esimene, kes neisse wäiksetesse ruumidesse astus. Zizi tuli teisena ja meile järgnes Rivers. Mina olin teise tuppä seisma jäänud ja filmitsestin teda.

Zial oma elus pole ma inimese näos nii kummalist ilmet näinud kui see, mida nüüd tema näol nägin. See oli üleminek — mitte järsk, waid üsna pikaldane üleminek unustusest tasakesti ärkawasse mälestusse.

Ja siis, kui ta kirjutuslauale lähenes, juhtis Zizi ta nagu enesestmõistetawalt kirjutuslaua taga seiswale too'ile.

Mahtnikult, peaaegu teadwuseta, wajus Rivers sellele ja istus nüüd arwatawasti seal kus Gately mõrtsulas oli istunud.

Kerge wäiktiire liigutusega andis Zizi talle telefonitoru kätte, ja lüna ta sellest kinni lahmas, langes ta pilk kirjutusalussele, kuhu lühelb oli joonistatud.

Surmawäikus waldaš meid, kui Rivers nõnda istus ja wäikest joonistust filmitseš. Ta otse neelas seda filmabega, lüna ta nõgu otse liiwistus.

Siis pööras ta oma tühja, tarretu pilgu Olivele, waatas temale otseti filma, karjatas südanlõhestawalt ja meekeheltikult ning ütles:

„Mina tapin Almos Gately!“

Mis nei'e sõnabetele järgnes, kuulub minu elu kummalisemate juhtumuste hulka. Mul enesel oli tunne, nagu oleks pörand mu alt äkki ära tõmmatud. Silmapilgu walgatas mu peast läbi, nagu kuffufsin minagi maakerast läbi — põhjutumaše kuristikku.

Walgeid nägušid oma ümber nägin ma nagu unes ja nägin, et Olive weetlew nõgu oli tardunud maskiks. Ka tema ei jät-

Janud Riversi tunnistuse ulatuselt ja tagajärgedest aru saada.

Pr. oua Bail toetus lödvalt toolile ja wärikses, kuna Nora oma näo siidikardinasse peitis ja meeletult nuulsus.

Pennington Wise nägi wäija kui mees, kes kõige pahemat kuuleb, kuigi see ootamata ei tule. Sellegipärast oli ootamata tunnistus ta närwid rikle ajanud; seda oli märgata tema ruskaslätest ja kokkusuurutud huultest.

Rivers istus kui kiviukuju, ainult ta meeleheitlikud silmad ilmutasid hirmsat põnewust, mille all ta kannatas.

3zi — see õnnistatud hea waim! — seisis nagu walwaw kaitseingel tema taga, iga filmapill walmitis talle appi kargama.

Wiimaks ohkas Rivers sügawasti.

Uinsa kiire pilguga silmitses ta lauda ja kõi'e, mis sellel seisis, waatas kolmandasse tuppä, nägi seinal seiswat suurt kaarti, tõusis, tõstis õlad kõrge'e, raputas ennast, nagu oleks ta praegu magamast tulnud.

Singe finni p'hadest nägime ta silmade heledat walguist wä kumat uus enesest lugupidawus, iseenele tähtsuse uus tähendus paistis ta seisakust, kuna ta Olivele südamlikult filma watas ja rahulikult ütles:

„Mina olen Amory Manning!“

3zi karjatas. Teisiti ei oska ma seda wäljendada. Tema rõõmukisa täitis kogu toa ja ta tantfis ringi, nagu pühitseteks ta mingisugust nõiapidu.

„Nüüd on kõik hea!“ hõiskas ta waimustusega. „Oh Penny, nüüd on kõik hea. Ta jooksis salapolitseiniku juurde, kes talle õlale paisutas ja heatahtlikult ütles:

„No noh, 3zi, ega sa nüüd ometi lolliks ei lähe!“

Wahpeal leidis Rivers enda jälle. Ta seisis üsna wäiksest, mõttis toolitoest kabe käega finni ja katsus tuisawal näol oma mõtteid korraldada.

„Palun mõni filmapill,“ ütles ta oma mõttega maeldes. „Dean kõik, aga —“

„Amory!“ karjatas Olive. „See on sinu hääl. Nüüd tunnen ma sinu ära!“

Meiegi märkasime ta hääle muutust. Silmaani oli ta rääkinud ühetooniliselt ja ilma mingisuguse modulatsioonita. Nüüd kõlas ta hääl loomulikult ja wäga meloodiliselt.

Tõesti, mees oli enda jälle leidnud. Aga kui ta tõesti Amory Manning oli, siis — minu aju tõrkus edasi mõtlema.

Ja siis oli ta ka juba tunnistanud, et ta Amos Gately tapnud!

Sellegipärast ei tunnud ma mingisugust tungi küsida wõi unistadagi, sest mees, kes mele wastas seisis, oli nii iseseisew, iseteadew, tark ja kogutud, et me kõik ootasime, mis ta ütles.

„Mul on palju jutustada,“ pomises ta, ja ta naeratus kadus sügawalusa ilme eest. Weel kord waatas ta Olivele, astus isegi ühe samm tema poole — siis näis ta äkki kolku langewat, wajus toolile ja peitis oma näo ägades läte wahjele.

„Näalige edasi!“ sojistas üks pehme, kaskiw hääl, ja 3zi seisis jälle tema taga ning pani oma wäikse käe julgustades tema õlale.

„Jah, seda ma teen!“ ütles Manning kindlal otustawal toonil.

Sellejuures ta Olive poole ei waadanud, ja mina tundsin, et ta seda meelega ei teinud.

Selle asemel pööras ta 3zi poole ja näis oma sõnad ütlemat temale.

Ja ta ei oleks wõinud midagi paremat teha, kui talle waja oli toetawat kaastunnet, sest 3zi nüüd pehmelt ja soojalt waatawatest mustadest filmadest kõneles peaaegu emalik pehmus.

„Ogu siis,“ jatkas Manning suure, kui ka filmanõhtawalt suurewaewaga sunnitud rahuga, „mul on nüüd kõik jälle mees — ja need pole mitte sugugi armsad mälestused. Aga teie peate kõik kuulma, ja siis pean wiibimata minema ning oma ülemusele aru andma.“

Nii siis: minu nimi on Amory Manning ja ma olen meie walitsuse salateenistuses kõrgem ametnik. Mulle tehti ülesandeks, selgitada New Yorgis õige laialdaselt tegutsewa wäljamaa nuuskimiswõrgu asja, ja seda oma ülesannet täites sain ma teada, et mees, seda ma otssin, Amos Gately oli.“

Manning hoidus ikka weel Olivele waatamast. Ta wõhtis ükssilmil 3zile, kes iga ta sõna suure huwiga enesele ime.

„Ma teadsin Rodmani ja Sadie Kenti tegewusest ja tulin tol õhtupoolikul stia, et enesele muretseda süüdistawat paberit, mida mulle waja oli Gately süü selgitamiseks. Walitsuse käsi kirjutas mulle ette Gatelyt mangistada, kui ta oma süütust ei suuda tõendada.“

Meie rääkimine oli õige tormilif. Ma ween-
dusin, et ta salajad ametlikud informatsioonid
oli wäljamaale müünud, ja kui ma teda riigi
äraandmises süüdistasin ja wangistada tahtsin,
sattusime käsitsi kokku, kus juures ta enda mee-
leheitlikult minu käte wahelt wabastas.

Ta joo'sis sinna teise tuppja seinataardi
juurde ja mina seisin siin, kus praegu istun.
Tool oli maadlemise ajal ümber kukkunud, ja
kui ma teda äkki nägin kaardi kõrwale lüta-
wat ja sala awaussse pugewat, siis lasstin ma
tema peale. Muidugi mõista tahtsin ma teda
ainult haawata, et ta ära ei saaks põgeneda,
— aga kuna ma lasstin pööras tema ümber,
nii et kuul teda otse südamesse tabas. Too-
lord ma seda muidugi ei aimanud, ega tead-
nud ka, kuhu ta oli läinud. Aga ma kuulsin
sõidutööri alla wuhisewat ja aimasin sellest,
et ta salasõidutööri oli tarwitanud.

Ma tormasin sõidutööri u'sse juurde, leidisin
ta aga kinni olemat ja jooksin kotta. Et sõi-
dutööri parajasti kohal polnud, siis jooksin eesti
kaks korda allapoole ja istusin alles seal sõi-
dutööri. Newolwri olin ma teel ära kaota-
nud, kui ma teda tahtsin oma mantli ta'kusse
pista. Aga ma mõlesin ainult, kuidas Gateley
põgenemist takistada saaksin, sest ma ei teadnud
ju, et teda olin surmawalt haawanud.

Siis wiitsin hulga aega sellega, et all sala
sõidutööri wälisust otsisin. Et see wõiks olla
kõrwalmajas, selle peale ma muidugi ei tulnud,
ja nii otsisin ning ureisin edasi, kuni — kuni
preilit Raynor tult — ja mõistatus selgus, nii-
pea kui selgus, et Gateley surinud oli, läksin teele,
et ülemu'ele selle kohta aru anda."

"Dean!" hüüdsin mina elawalt. "Me tar-
witamine ju sama wagunit —"

"Jah!"

Manningi põnew ilme näitas, kui hoolikalt
ta enesele sündmuste järje'orda katsus meelde
tu'etada. Siis jatkas ta:

"Tahtsin enne weel ruttu oma forterisse
minna, et enesele —"

"Balun filmapiil!" katkestas teda Wijs.
"Mind huwitab Teie "Riversti-lugu." Arge un-
ustage, et olite mees, kes maakerast läbi kukkus."

Rummaline naeratus lehwis üle Manningi
näo.

"Sellest ma just rääkida tahangi," ütles
ta. "Mina olen see mees ja jutustan Teile
nüüd, kuidas, kus ja mispärast ma tolle reisi
tegin."

Kõigi filmad wiibisid põnewalt ta suul, ja
Zizi ütles üsna rahulikult:

"Kuidas see siis sündis?"

"Wististi mäletate, et ma waguni estre-
pilt maha hüppasin, Brice," kõneles Manning
edasi, "ja kui ma tänawal seisin, rebis torm
mu peaaegu pikali. Hirmsa lumetuisuga pol-
nud niihästi kui mitte midagi näha, ja kui ma
esimehe sammu astusin — kukkusin ma läbi tä-
nawa-augu alla tänawa-alusesse kanaali. Mä-
letan nüüd selgesti, et lumepuhastajad, kes
lund läbi augu kanaali kühmeldasid, tänawal
olid. Sellejuures olid nad ühe augu lahti
unustanud, ilma et sellele kaitsepuid oleksid
ümber asetanud.

Sisse kukkudes olin täiel meelemärgusel,
aga siis — siis ma kukkusin ja kukkusin — ikka
edasi, edasi — pen-koomate kaupa, uskusin ise.
Müüd paisati ja keerati — aga ma kukkusin
weel ikka — ikka kaugemale — lõpmatult!
Lundsin, et meelemärguse kaotasin, kuni mul
weel üksainus tunne oli, et kukkusin lõpma-
tult kukkusin — maakerast läbi kukkusin!

Siis ei teadnud ma enam midagi enesest
ega maailmast, kuni ma Bellevue-haigemaja
woodis jälle ärkasin. Kõik muu on Teil teada.
West kandis mu wististi East Riverisse, kust
mu leiti. Seitsaadi ei mäletanud ma enam
midagi muud, kui oma lõputumat kukkumist
läbi maakerast."

"Aga Te kukkusite ju läbi wee!" hüüdis
Wijs elawalt.

"Sellest ei tea ma midagi. Arwatawasti
kaotasin meelemärguse — ja oma mälu niipea
kui wette kukkusin. Et ma sellest katastroofist
üldse pääsin, selle eest wõlguen tänu ainult oma
tugewusele ja terwele loomule. Kujutage ometi
enestele ette. Läbi lume ja wee ja kanaali
keerutatud, jäätükkidest tõugatud, kuni kõik mu
riided räbalateks muutusid — ja siis weel
elusse jääda!"

Me waitfime pöruatult, ja waitse wah-
aja järele jatkas Manning.

"Minu ülesanded on täibetud. Olin ene-
sele ülesandeks teinud kolme asja kindlaks teha:
oma isikut, Amory Manningi asulõhta ja Amos
Gateley mõrtsukat. Ja nüüd olen mina ise
kõigi nende mõistatuste lahendus."

"Aga mõrtsukas sa ei ole — ei ole tapjagi!"
hüüdis Olive särasilmil. "Sinu kohus sündis
sind Gateley peale lastma, ja see polnud sinu

füü, et ta põgenemistatset huffus. Sina oled mitte üfti füütu, Amory, waid fina oled kangelane — minu kangelane!"

Jme-anduma li'gutusega firutas ta Manningile käed wastu, ja see oli paari sammuga tema juures.

"Kui fina mulle andeks annad, siis on kõik hea," ütles Manning ja ta nägu oli kui seletatud. "Ja nüüd pean ma lahkuma — teatust wiima. Walitus peab teadma, et ma elus olen. Ta on määranud taju —"

"Jah, ja Teie olete mõlemad tajud wõitnud!" hõistas Zizi. "Sest Teie o'ete mõrtsula, aga ka kadunud Amory Manningi leidnud."

"Ja peale selle veel mõistatuse lahendanud mehest, kes maakerast läbi luffkus," jattas minna.

Nüüd tungisime kõik selle päewakangelase ümber temale õune soowima ja kätt pigistama.

"Do, veel midagi!" hüüdis ta lõpuks. "Paber, teate, mida ma tol päewal otfsin! See oli wäga tähtis — ja praegu tuli mulle meelde, kust ma seda wõifsin otfsida, kui ma sunnitud olin abi kutsuma, et Gatehjt wangistada. Ma ootasin telefoniühendust —"

"Ja joonistastite lumekristalli!" katkestas ta jutu Zizi.

"Jah." Manning naeratas. "Ja siis nägin midagi, mis paistis olewat peidupaik — oo, seal ta ongi!"

Ta astus kirjutuslaua juurde, wõttis raske kuldselepea, kobas seda ja kruuwis selle siis keskest lahki.

Wälja luffkus sellest wäike paberirull.

"Lõh!" hüüdis ta rõõmsasti. "Siin ta ongi. Selles paberis peitub riigisaladus. See on salakirjas kirjutatud ja teda loetakse autotähe abil. Nii, see oleks mul siis käes. Nüüd pean lahkuma — aga enne —"

Ta peatas, Zizi aga aimas kobe, mida Manning mõtles. Naerdes jooksis ta Olive juurde ja suudles teda südamlikult. Siis wõttis ta ülemjuhatusse oma kätte, ja weel enne kui kolm saime lugeta, oli ta meie kõik, peale Olive ja

Manningi, toast wälja bulseerinud üle foja minu büroosse.

Meie kõik olime heas tuhus. Proua Bail naeris heledasti, kui Mora ta püha ümbert kinni wõttis ja temaga taas tantfis. Wise istus minu kirjutuslaua äärel ja wilistas waltserit, Zizi aga kelsis ja tantfis kui meeletu ringi.

Natukesel aja pärast awanes üks ja Olive punetaw nägu ilmus, järgnetud mehest, kes maakerast oli läbi luffkunud.

"Tahaksin ainult üht oma ütlist õienbada," ütles Olive. "Ütlestin, et ma Amory Manningiga kihlatud ei ole, aga — ma olen seda ometi!"

Meie ümberitsejime kihlapaari elawalt õune soowides.

"Kas olete aga ka täitsa kindel, et see Manning on?" nõkkis Wise.

"Jah," wastas neiu. "Ta kandis teist riideid, kui ta alles tema i'e oli —"

Õdast ta ei sõudnud, sest see wastus arataks ülbise naerulagina.

"Temal on täielik õigus," ütles Manning wiimaks. "Minu kutsekohused olid nii salajased, et ma otjustasin alaliselt wõõraid riideid kanda ja wõõrana efineda — s. t. ma wärwisin juukseid ja habet ja kandsin suuri prille. Ja selles riietuses saigi Olive minuga tuttawaiks. Siis aeti haigemajas minu habe maha, ja et Gast Riweri wesi ka kõik wärwi mu juustest wälja pesti, wõite ifegi arwata. Kuna mulle mu endist ifikut enam meelde ei tulnud, siis ei wõinud mulle ka pill peeglistse enam mu endist ifikut meelde tuletada. Et minu hääl, nagu Olive mulle ütles, teifitt on kõlanud, see wift tuli tühjuste peajus ja ka külmetamisest. Kes teab, kas ma ialgi oleksin ärganud, kui Zizile meelde ei oleks tulnud mulle lumekristalli näidata!"

"Ja jah, m'na olen loff laps," naeris Zizi rõõmsasti, "aga ma wõin ometi läbi näha asjast, mis nii puhas ja selge on kui kristall!"

(Lõpp).

14. Ida-Aafrika.

Neegrite laul. Nr. 18.

15. Iiri.

W. B. Yeats, Walged linnud. Nr. 8.

16. India.

Rigveda, Jndra laul. Nr. 20.

17. Inglise.

Max. Pemberton, Linn mere all. Nr. 1—11.

Gr. Smith, Kas unenägu? Nr. 6.

J. Galsworthy, Salta pro nobis. Nr. 12.

J. London, Saalomoni saared. Nr. 14.

18. Itaalia.

G. Casanova, Esimene mänuwõlg. Nr. 1.

R. Sabatini, Madonna Fulvia Nr. 14.

E. Gonzago, Asra. Nr. 17.

19. Jaapani.

O. Komachi, Unistatud elu. Nr. 17.

Heike-Monogatari, Rahetsejad nr. 24.

20. Juudi.

Juutide legend: Puhtus. Nr. 15.

21. Kroaati.

X. S. Gjalski, Nukud. Nr. 3.

22. Lapi.

Johan Turi, Kaks karupüüdjat. Nr. 19.

23. Liiwi.

Liiwlaste targad sõnad. Nr. 16.

24. Läti.

R. Blaumann, Raudupi perenaine. Nr. 4—5.

P. Blau, Tee kodumaale. Nr. 10.

P. Rozits, Seitse roosi. Nr. 12.

K. Skalbe, Waene bramiin. Nr. 16.

J. Akuraters, Miks armastad mind. Nr. 17.

„ — „ ; Café Spliin. Nr. 18.

25. Mongoolia.

-Jagisstai deemon, Nr. 19.

21. Monteneegro.

S. Matawulj, Pojad. Nr. 5.

27. Mustlased.

Marcel Arpad, Mustlase ustawam sõber. Nr. 23

„ — „ , Juut ja mustlane. nr. 24.

28. Norra.

Oevre Richter-Frich, Kuldne katk Nr. 1—6.

29. Persia.

M. Eddin Saadi, Haatem. Nr. 16.

30. Poola.

K. Tetmajer, Wari. Nr. 16.

„ — „ , Kohus. Mr. 21.

Kleve, Herra professor. Nr. 19.

31. Prantsuse.

H. de Balzac, Kirg kõrbes. Nr. 1.

„ — „ , Hispaania grande. Nr. 15.

Fr. Boutet, Waim. Nr. 2.

J. Verne, Saladuslik külaline. Nr. 7—8.

G. de Maupassant, Pojad. Nr. 16.

P. ja V Margueritte, Wihmawari. Nr. 19.

Prospër Mérimée, Karl XI. nägemus. Nr. 21.

Fr. Voltaire, Elust wäsinud. Nr. 22.

32. Rootsi.

S. Lagerlöf, L'Universi hukkumine. Nr. 5.

A. Strindberg, Muinasjutt St. Gotthardilt. Nr. 6.

H. Zetterström, Elise. Nr. 9.

„ — „ , Aerud. Nr. 13.

Ole Svendsen, Ankerfürsi järw. Nr. 18.

G. Janson, Kurbus. Nr. 24.

33. Saksa.

W. Harb, Ameeriklase kihlwedu. Nr. 1—3.

E. v. Kapherr, Karjala kaljudel. Nr. 1.

„ — „ , Karulugu. Nr. 2

„ — „ , Tiwustatud kala. Nr. 22.

H. Courths-Mahler, Salakuulaja Nr. 2.

„ — „ , Sinust küll ei lahku ma. Nr. 6—19.

A. Manns, Batade ohwer. Nr. 3.

H. Schöttler, Laästud. Nr. 3.

E. v. Kapherr, Pätsu pulmad. Nr. 4.

Ch. Niese, Mees, kes midagi ei tohtinud. Nr. 5.

M. Kyber, Oige üürnik. Nr. 6.

H. Tovote, Pögenew õnn. Nr. 8.

L. Pany, Anna mulle oma laps. Nr. 9—10.

B. Wildberg, Sügawuse elukas. Nr. 10.

C. Flaischlen, Seda pead sa wõima. Nr. 16.

„ — „ , Mitte wäsida. nr. 21.

„ — „ , Aasta lõpul. nr. 24.

A. v. Gaudy, Dunbari kirikukell. nr. 12.

K. Rosner, Kollane surm. nr. 13—14.

L. Westkirch, Kütsekarjane Martin. nr. 13.
B. Kellermann, Tõuswa päikese maal. nr. 15.
L. Sternberg, Kui wihma tibab. nr. 15.
K. A. Findeisen, Öitseajal. nr. 15.
P. Günther, Kiusatus. nr. 16.
H. Mann, Koer. nr. 17.
Fr. Fiechtner, Kaksindus. nr. 18—19.
E. T. A. Hoffmann, Kurat Berliinis. nr. 18.
H. v. Meerheimb, Mina ütlen ei! nr. 20—23.
H. Claudius, Waikne laul. nr. 20.
A. Schubart, Maawa. nr. 20.
H. Bachwitz, Mälestuspäew. nr. 21.
H. H. Ewers, Minu matused. nr. 23.
E. Georgy, Jõulukingitus. nr. 24.
H. Hesse, Kohus. nr. 24.

34. Serbia.

B. Nushitsh, Meidan-Pek. nr. 3.
Serbia wanadsõnad. nr. 21.

35. Soome.

O. Okkonen, Unustus. nr. 7.
M. Jotuni, Elu sisu. nr. 9.
L. Virta, Sohwi poeg. nr. 11.
L. Kyösti, Kewadel. nr. 11.
Y. Heilala, Koju tagasi. nr. 11.
H. Tihlä, Pulmarüüd. nr. 14.
J. Aho, Minu tunded. nr. 17.

36. Tshehhi.

R. R. Hofmeister, Rongikäik. nr. 6.

37. Türgi.

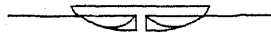
Buadem. nr. 17.
Mötteterad. nr. 19.

38. Ungari.

P. Reichard, Soow. nr. 2.
" — " , Lohutus. nr. 11.
E. Szalay, Põhjamaal. nr. 2.
A. Ady, Sügisel. nr. 4.
" — " , Ungari jäätmaa. nr. 11.
A. Lesznai, Walge tund. nr. 4.
A. Palagyi, Enne tormi. nr. 4.
" — " , Allikas, nr. 11.
A. Némethi, Reis põhjanabale. nr. 8.
F. Virter, India unelm. nr. 11.
J. Madach, Surma luule. nr. 11.
G. Szilägyi, Kadunud kewade. nr. 11.
E. Szép, Toonid. nr. 11.
K. Mikszáth, Wana kelm. nr. 19—24.
G. Gärdonyi, Anna päewaraamat. nr. 20.

39. Wene.

K. G. Korolenko, Mets kohas. nr. 8.
S. T. Aksakow, Warakewade. nr. 10.
D. Grigorowitsh, Kewade. nr. 10.
A. Awertshenko, Wale. nr. 10.
A. S. Pushkin, Pugatshow. nr. 12.
J. A. Gontsharow, „Diana“. nr. 13.
L. Tolstoi, Kotkas. nr. 14.
W. Krömow, Sonaat. nr. 17.
P. Perow, Printsess 42. korralt. nr. 22.

L. Lüüs, Erich Riit, Alex. Roosmann, A. J. Roosmann, Tõnis Saul.

Paidest: J. Greenbaum, K. Grünbaum, Magnus Paulus, H. Sion.

Wiljandist: E. Weske. **Mõisaakülast:** E. Mängel. **Wõrnost:** R. Kornel, A. Lensment. **Walgast:** A. Koon, K. Kroon. **Narwast:** Karl Kukk. **Rakwerest:** Fritz Kask, Alma Redlich, Salme Rabba. **Keilast:** W. Wemberg. **Kongast:** J. Andrea, **Loodist:** August Allik. **W. Marja:** W. Alberg, J. Poom, Woldemar Trei, J. Wehnik. **Narwa-Jõesnust:** A. Jürgenson, **Einmannist:** Heinrich Lind. **Haapsalust:** Ewald Kindberg, W. Kindberg. **Sindist:** Ella Klassen, Mart Murro, Hilda Jür-

genson. **Pärnu-Jakobist:** M. Lewand. **Hallistest:** J. Lainas. **Kasarist:** K. Lemmergas. **Otepääst:** Kais Saar, M. Zastrow. **Türiilt:** Edith Tenso, Heino Wilms. **Torist:** Wentsel. **Alatskiwi:** K. Wenter, P. Walu. **Aserist:** T. Weigel. **Pillistwerest:** A. Kubu. **Nõmelt:** Karl Müller.

Loosimisel wõitsid: 1) Lauakella — A. Tenson, Pärnu m. 22. krt. 4; 2) Anna Haawa — Greeka muinaskangelased — Karin Hermel, Tallinnas, — Müüriwahe t. 16. krt. 38; 3) Ed. Bornhöhe — Tasuja — W. Alberg, Wäike Maarjast, Ühisrealgümnaasium.

„Romaani talitus.“

August Kristal'i
keelpillide
töökoda
Tallinnas,

Weske Pärnu m. 12
Üle kolmekümme l. auhiana.

Tõllige weel täna lähemast
postkontorist ilma iga lisa-
maksuta ajakiri

„ROMAAN“

Ilus ja wäärtuslik kingitus jõuluks

on „ROMAAN“i“ aastakäigud iluköites.

„Romaan“ pakub oma aastakäikude näol määratud lugemiswara — romaane, jutustusi, nowelle ja luulet, mis pärit häilt ja loetawalt kirjanikkudelt, wäärtuslikus ja rahwuswahelises walikus.

Aastakäik 1922 iluköites Mrk. 700.—

„ 1923 „ „ 900.—

Müügil kõigis suuremates raamatukauplustes.

Ajakiri „ROMAAN“

algab Tallinnas 1925 aastal juba oma NELJANDAT AASTAKÄIKU kui ainus puhtkirjanduslik ja tõsiselt rahvalik ajakiri, mis oma jutude hea waliku tagajärjel lugejate hulga poolest SEISAB EESTI AJAKIRJADEST ESIMESES REAS.

„Romaan“ ilmub, nagu seni, korralikult KAKS KORDA KUUS ja awaldab kirjuse rahwuswahelises walikus ainult häid, puhtasisulisi ja walele rahwahulgale meeldiwaid romaane, jutustusi, novelle ja luuletusi, mis ka keele poolest iga-aegsele arusaadawad ja mõistetawad on. Wõib julgesti ütelda, ei ole Eestis teist ajakirja peale „Romaani“, mil oleks nii põnew ja puhtas sisu ja mida nii palju loetaks.

„Romaan“ awab oma 4. aastakäigu Saksa kirjaniku Otto Höckeri romaaniga „Kullakuninga kimbatus“. Inglise kirjaniku Louis Roberti Stevensoni romaaniga (Hawaii saartelt) „Pudelikuradike“ ja Saksa kirjaniku Courths-Mahleri romaaniga „Iseäralik tingimus“, millele wärsti Norra kirjaniku Sven Elvestadi „Daam ratastoolil“ ja palju muid romaane järgneb. Kõik need jutud on haruldaselt põnewad ja saawad lugejatele kahtlemata meeldima, nagu neile kõik meie jutud siamaani on meeldinud. Igas numbris toome peale järgneivate romaanide weel 4—8 lühikest juttu, luuletusi, mõistatusi, nalja jne. jne. Tootame ajakirja sisu peale kõige suuremat rõhku panna, et suurt poolehoidu, mis meile osaks saanud, weel enam kindlustada ja õigustada.

„Romaan“i“ wäljaandmist jätkab kirjastus-osaühisus „Arenq“, mis kindlustab ajakirja korraliku ilmumise.

„Romaan“i“ proowinumbrid saadame kirjanduse sõpradele aadressi saamisel hinnata.

„Romaan“ ei tohiks puududa üheski raamatukogus Eesti wabariigis.

„Romaan“i“ kolm esimest aastakäiku on weel saada. Esimene aastakäik maksab 500 marka, teine ja kolmas aastakäik maksawad 700 marka ja ilukõites 700 marka ja ilukõites 900 marka. Need aastakäigud on eriti kingiks wäga sündsad.

„Romaan“i“ tellimisi 1925 aasta peale wõtawad vastu kõik postkontorid ilma iga lisamaksuta, „Romaani“ abitalitused ja talitus Tallinnas Laenuwõtte majas Müüriwähe tän. nr. 16, uks B.

„ROMAAN“i“ tellimise hind on 1925 aastal:

Aastas (24 nr.nr.) Mk 750.— || ¼ aast. (6 nr.nr.) Mk. 250.—
½ „ (12 nr.nr.) „ 400.— || 1 kuus (2 nr.nr.) „ 80.—

Üksiknumber maksab Mk. 40.—

Tellimise aadress: Tallinn, Romaani talitus.

Tellimisega palume rutata!

Wäljaandja: Kirjastus-osaühisus „ARENG“.